

DOI: <https://doi.org/10.4312/keria.23.2.67-98>

Matic Kristan

Anton Sòvre in Anton Sovrè: dolga pot do filologije

UVOD

Na razstavi ob 100-letnici Oddelka za klasično filologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani leta 2019 je bilo omenjeno, da je bil Anton Sovre, profesor na oddelku, med prvo svetovno vojno ranjen. To mi je dalo pobudo, da sem začel raziskovati njegovo vojaško službo, epizodo njegovega življenja, ki je bila znana le zelo površno. Med raziskovanjem je obseg zbranega biografskega gradiva tako narasel, da ga več ni bilo mogoče obdelati v enem članku. Med njim je bilo marsikaj zanimivega iz zgodnejših obdobjev Sovretova življenja, čeprav ni bilo specifično povezano s prvo svetovno vojno oz. samim Antonom Sovretom; zato bo Sovretova vojaščina obdelana posebej,¹ pričujoči prispevek pa bo poskusil na podlagi ostalega gradiva podati zaokrožen prikaz njegove družine in izobraževanja.

Posebno zahvalo za nasvete in gradivo dolgujem doc. dr. Mihi Šimacu s Teološke fakultete Univerze v Ljubljani in pa ge. Ani Černuta Deželak iz Knjižnice Antona Sovreta Hrastnik. Zahvaljujem se tudi zasl. prof. akad. dr. Kajetanu Gantarju, ki je Antona Sovreta še osebno poznal, da je z mano opravil intervju in mi tudi kasneje posredoval zanimive podatke. Zahvala velja tudi vsem drugim, ki so izkazali interes za moje raziskovanje, zlasti družini Sovre, družini Ivačić in Mitju Bartenjevu.

¹ Kristan, *Anton Sovre med puško in kredo* (članek v pripravi).

ROD

Anton Sovre je bil v resnici Anton Sovre III. Če na kratko skiciramo njegovo moško linijo prednikov: na njegovi rojstni domačiji z naslovom Šavna Peč 2 že leta 1791 zasledimo Andreja Sovreta (* ca. 1773, † 1816), ki se je tega leta poročil z Marijo Volaj.² Zakoncema se je rodil Matevž Sovre (* ca. 1795), leta 1818 poročen z Nežo Grošičar.³ Matevžu Sovretu se je leta rodil Anton Sovre I. (* 1822),⁴ stari oče Antona Sovreta III. Leta 1854 se je Anton I. poročil z Uršulo Pepelnak (* ca. 1825, † 1900).⁵

Tudi krstni podatki za Andreja Sovreta bi še morali biti nekje zabeleženi, vendar mi jih ni uspelo najti ne v krstni matični knjigi za župnijo Radeče ne v sosednjih župnijah. Posebno težavo pri rodovniku Antona Sovreta predstavlja izguba krstne matične knjige za leta 1788–1826 za relevantno župnijo, namreč Marija Širje.⁶ Zaradi te vrzeli v matičnih podatkih tudi ni bilo možno pojasniti sorodstva med različnimi družinami Sovre: v župniji jih je bilo namreč več. V Šavni Peči so se Sovre pisali tudi na domačiji Koritnik in Anton Sovre III. je bil v sorodu tudi s temi Sovreti: njegova stara mati po materini strani je bila Koritnikova hči Karolina Sovre, poročena Stergaršek;⁷ starša Antona Sovreta III. sta bila torej verjetno v nekem ne zelo oddaljenem sorodstvu. Še eni Sovreti so živeli v Suhadolu; od tam je izhajal še četrti Anton Sovre, sodobnik Antona Sovreta II., ki si je s soimenjakom poleg imena delil tudi poklic in je delal na železnici.⁸

O starejših prednikih Antona Sovreta III. naj bo toliko dovolj, čeprav tema nikakor še ni izčrpana. Urbarji gospostva Loka pri Zidanem Mostu⁹ bi bili iztočnica za najstarejšo zgodovino domačije Sovre v Šavni Peči; le-ta je imela urbarialno številko 119 in dominikalno številko 104.¹⁰

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije z dne 20. septembra 2021 je priimek Sovre v Sloveniji imelo le 22 oseb. Od teh je večina (14) prebivala v Zasavju, torej v domačih krajih Antona Sovreta. Etimološko priimek Sovre izvira iz osebnega imena Ksaver, manj verjetno iz priimka Zorè.¹¹ V matičnih knjigah ga že od leta 1791 (poroka Andreja Sovreta) zasledimo

2 NAM, Poročna matična knjiga Trbovlje – Sv. Martin 1784–1833, 13.

3 NAL, Poročna matična knjiga Radeče 1816–1839, 7.

4 Ustni vir: Ana Černuta Deželak, po Mihaličevih spominih.

5 NAM, Poročna matična knjiga Marija Širje 1850–1900, 1854, 6.

6 V *Šematizmu Lavantinske škofije* iz leta 1937, 76, je še navedena krstna knjiga z začetkom leta 1788; v *Vodniku po matičnih knjigah za območje SR Slovenije* iz leta 1976 (str. 343) je več ni. Trenutni župnik v Širjah g. Janez Furman mi je potrdil, da je tudi na župniji Marija Širje ne hranijo. Za obdobje 1850–1900 matične knjige niso ohranjene, vendar obstajajo dvojniki.

7 NAM, Poročna matična knjiga Marija Širje 1850–1900, 6. februar 1860.

8 NAM, Krstna matična knjiga Marija Širje 1850–1900, 1888, 30.

9 AS 735, Graščina Grmače (1582–1862).

10 Okrajno sodišče Celje, Zemljiška knjiga, katastrska občina Širje, vložek št. 66.

11 Jakopin, »Slovenski priimek Sovrè«.

zapisanega v obliki *Soure*, redko *Sorre* (1827,¹² 1830,¹³ 1833,¹⁴ Franciscejski kataster,¹⁵ Mihaličevi spomini.)¹⁶ Domačini v svojem posavskem narečju (ki je štajersko z nekaterimi značilnostmi dolenjščine) priimek Sovre naglašujejo na prvem zlogu;¹⁷ vendar pa je sam Sovre naglaševal drugi zlog priimka. Najzgodnejši najdeni zapis priimka z naglasom na drugem zlogu je pri imenu Antona Sovreta v *Narodnem listu* leta 1908.¹⁸ Tudi Franc se leta 1915 pojavi s tako zapisanim priimkom,¹⁹ tako da so očitno svoj priimek na drugem zlogu naglaševali vsi sinovi. Morda je pristna varianta Sòvre v višjih slojih zahodne Slovenije zvenela »preveč štajersko«; izpričano je namreč, da je vsaj Anton Sovre glede svojega porekla čutil neko mero manjvrednosti.²⁰

DRUŽINA IN OTROŠTVO

Starša Antona Sovreta III. sta bila Anton Sovre II. (* 26. julij 1856, † 1938), sin Antona I., in pa Ana Stergáršek (* 18. julij 1861, † 1957) z domačije Maret, ki je ležala čez cesto in eno hišo navzdol od Sovretovih (takrat Šavna Peč 4, danes Šavna Peč 7 – tam še danes živijo Stergarški). Anton Sovre II. je imel brata Blaža (* 1859, † 1918) ter sestri Ano (* 1861) in pa Marijo (* 1865, † 1878), ki je umrla mlada. Ana Stergaršek je bila hči Matije Stergarška (* 1834, † 1866) in zgoraj omenjene Karoline, rojene Sovre (* 1834, † 1864), vendar je osirotela že pri petih letih; najprej je njena mati umrla zaradi zapletov pri porodu, zatem pa je bil njen oče ubit v gostilni v Dolu pri Hrastrniku.²¹ Očitno je odraščala pri starem očetu Luku (* 1800, † 1882) in stricu Jožetu (* 1839). Iz družine Stergaršek velja omeniti še Jožetovega vnuka (torej bratranca v drugem kolenu Antona Sovreta III.), Antona Stergarška (* 1901, † 1976), priznanega gradbenika, specializiranega za hidroelektrarne. Sodeloval je pri gradnjah hidroelektrarn na Dravi, pripravil pa je tudi osnutek za jugoslovansko-romunsko hidroelektrarno Džerdap na Donavi, ki je ena največjih v Evropi.²²

12 NAM, Krstna matična knjiga Marija Širje 1826–1850, 2.

13 Prav tam, 6.

14 Prav tam, 11.

15 AS 177/C/F/C404 Širje, k. o., PUA (seznam lastnikov zemljišč).

16 Ustni vir: Ana Černuta Deželak, po Mihaličevih spominih.

17 Za okolico Krškega Jakopin, »Slovenski priimek Sovrè«; da je bilo tako tudi v Šavni Peči, potrjuje Erika Mihevc Gabrovec v *Prvi Sovrétov večer*, 24.

18 *Narodni list* 3, št. 43 (22. oktober 1908), 4.

19 *Verordnungsblatt* 65, št. 156 (5. oktober 1915), 3981.

20 *Prvi Sovrétov večer*, Primož Simoniti, 29.

21 NAM, Mrliška matična knjiga Marija Širje 1850–1900, 1866, 48; da je šlo za gostilno ustni vir: Ana Černuta Deželak, po Mihaličevih spominih.

22 Černuta Deželak, Ana Stergaršek, Anton. (1901–1973). *Obrazi slovenskih pokrajin*. Mestna knjižnica Kranj, 2020.

Ani Stergaršek in Antonu Sovretu II. se je prvi otrok, Alojzija – Lojzka, rodila še kot nezakonska hči 3. maja 1884.²³ Pri tem je treba pripomniti, da so današnje predstave o nekdanji nedopustnosti izvenzakonskih odnosov nekoliko pretirane: dokler je par izkazal resno namero, da se bo poročil, je bilo v resnici družbeno dopustno celo, da sta imela otroke že pred poroko.²⁴ Anton II. je kasneje uradno priznal očetovstvo, pri čemer sta bili priči sokrajana Ivan Sovre in Jožef Sovre, ki sta bila tudi poročni priči Alojzijinih staršev.

Anton II. in Ana sta se poročila 8. februarja 1885, kar je glede na kasnejšo kariero njunega sina precej poetično.²⁵ Bodoči klasični filolog Anton Sovre III., se je rodil še isto leto, 4. decembra 1885, na domačiji Sovre kot drugi otrok in prvi sin svojih staršev.²⁶ Tako je za en dan zgrešil drugi za slovensko kulturo prav tako simbolični datum, povezan s Prešernom. Krščen je bil naslednji dan, njegova botra pa sta bila zakonca Martin in Helena Bostič, ki sta živela dve hiši nižje v vasi.

Kje natanko je stala Sovretova rodna domačija? Franciscejski kataster za katastrsko občino Marija Širje (1825)²⁷ kaže, da je naslov Šavna Peč 2 nosila hiša na takratni stavbni parceli številka 3. Gre za prostor južno od današnje hiše z naslovom Šavna Peč 11, na prostoru delavnice in pred njo (gl. sliko 1).

Slika 1: Prostor pri današnji Šavni Peči 11, kjer je stala hiša, v kateri se je rodil Anton Sovre. (Foto: Matic Kristan)

23 NAM, Krstna matična knjiga Marija Širje 1850–1900, 220.

24 Žnidaršič-Žagar, *Ora et labora*, 107. Nenazadnje se lahko v zvezi s tem spomnimo tudi na znamenito delo Miška Kranjca *Strici so mi povedali*, zlasti poglavje o poroki njegovih stricев.

25 NAM, Poročna matična knjiga Marija Širje 1850–1900, 1885, 83.

26 NAM, Krstna matična knjiga Marija Širje 1850–1900, 1885, 233.

27 AS 177/C/F/C404 Širje, k. o.

Družina Sovre je imela v posesti še eno zidano gospodarsko poslopje na travniku za današnjo Šavno Pečjo 14 in pa eno leseno gospodarsko poslopje in eno zidanico na področju današnje Šavne Peči 1 (glej spodaj). Za njo (gledano od Šavne Peči navzven) sta bili ob cesti še večja njiva in vinograd (na robu današnjega gozda); vinogradov danes v Šavni Peči ni več. Sovreti so imeli tudi več gozdnih parcel; ena se je raztezala vse do Save (Sovretovo je bilo tudi obrežje), v njo je kmalu posegla južna železnica. Še ena njiva z nekaj travniki je bila ob cesti južno od vasi, na območju, kjer danes cesta ostro zavije proti Krnicam. Mihalič piše, da je Sovretovim pripadal Ojsterškov kozolec, ki stoji pod hišo z današnjim naslovom Šavna Peč 13 – Franciscejski kataster ga še ne navaja. Na domačiji je bila nekaj časa še gostilna, v kateri je stregla Uršula Sovre: v času rojstva Antona III. je sicer verjetno več ni bilo. Posest je bila zelo težavna za obdelovanje – Mihalič je zapisal: »... cele gruble [grobļje] so bile Sovretove ... edino tile dve njivi so bile [sic] nekaj vredni, drugo je bila pa sama šintarija [garanje]«. ²⁸ Kako težaven poljedelski teren je bil v Šavni Peči, priča tudi njegovo množično opuščanje: od časa Franciscejskega katastra obsežne travnike med Šavno Pečjo in Krnicami, ki ležijo proti zahodu, popolnoma prerasel gozd. Ni nenavadno, da v tako težkih pogojih pri otrocih Antona Sovreta I. za delo na domačiji ni bilo pravega interesa. Anton II. se je po poroki še istega leta zaposlil na železnici, kjer je bil obhodnik. Nekaj časa je na železnici delal tudi njegov brat Blaž, leta 1888 pa se je oženil na drugo kmetijo v Retje nad Trbovljami. Njuna sestra Ana je sicer ostala pri hiši, vendar se je hodila v Hrastnik učiti šivanja. ²⁹

Anton II. sprva ni niti živel skupaj s svojo ženo Ano; še naprej sta živela vsak na svojem domu in si razdelila tudi otroka. Tako je Alojzija odraščala pri materi, Anton III. pa pri očetu. ³⁰ Okoli leta 1887 se je morala Antonu II. in Ani roditi hčerka Marija – Micika († 3. november 1894), ki je še mlada umrla za davico v Retjah nad Trbovljami, ³¹ pri svojem stricu Blažu, ki jo je posvojil. ³² Podatkov o njenem rojstvu ni najti ne v matičnih knjigah župnije Marija Širje ne v tistih župnije Celje – Sv. Danijel.

Nekaj časa je Anton II. z družino živel v čuvajnici številka 519 v Zagradu pri Celju (danes Zagrad 80); ³³ tam se je 2. novembra 1888 rodil sin Karel. ³⁴ Najkasneje leta 1890 je Anton II. dobil stanovanje v vlakojavni postaji številka 561 pod Šavno Pečjo (danes Šavna Peč 25; gl. sliko 2). ³⁵ Stavba je še vedno v

28 Ustni vir: Ana Černuta Deželak, po Mihaličevih spominih.

29 Prav tam.

30 Gantar, »Rod in domačija« (po Mihaličevih spominih).

31 NAM, Mrliška matična knjiga Trbovlje Sv. Martin 1892–1904, 57.

32 Ustni vir: Ana Černuta Deželak, po Mihaličevih spominih.

33 AS 1093, TE 204, list 65. Katastrski načrt železnice za Zagrad; Okrajno sodišče Celje, Zemljiška knjiga Zagrad, železnica (VI).

34 NAM, Krstna matična knjiga Celje – Sv. Danijel 1885–1894, 167.

35 AS 1093, TE 204, list 99. Katastrski načrt železnice za Širje; Okrajno sodišče Celje, Zemljiška knjiga Širje, železnica (II).

lasti železnice: je zapuščena, vendar v dobrem stanju. Omenimo lahko, da je zemlja okoli postaje mejila na Sovretovo posest. Na postaji 561 so se rodili še ostali sorojenci Antona Sovreta III.: Franc, Ivanka, Janez in Baltazar.

Slika 2: Nekdanja železniška čuvajnica št. 561, v kateri je družina Sovre živela vsaj od leta 1890 in najkasneje do leta 1898. Današnji naslov je Šavna Peč 25. (Foto: Matic Kristan)

Leta 1892 se je bodoči klasični filolog Anton Sovre III. začel izobraževati, in sicer v osnovni šoli Zidani Most, ki jo je verjetno obiskoval pet let, vse do leta 1898 (še polovico šolskega leta 1897/1898). Gradivo za to obdobje šole ni ohranjeno, verjetno je bilo uničeno skupaj s šolskim poslopjem v bombardiranju Zidanega Mosta 11. novembra 1944. Kasneje je bil sestavljen seznam učiteljev, ki pa za obdobje pred letom 1900 ni izpoveden. Naveden je šolski upravitelj Blaž Kropelj z začetkom službovanja leta 1873, za njim brez letnice upravitelj Franc Goberšek, nato pa le še priimki Iglar, Kopaj in Kraner, brez letnic ali funkcij.³⁶

Nihče od otrok Antona I. ni želel prevzeti domačije Sovre v Šavni Peči – kot je že bilo omenjeno, je bila posest težavna za obdelavo. Anton Sovre I. je očitno leta 1892 pri svojih dveh zidanicah vzhodno od vasi zgradil hišo z naslovom Šavna Peč 5 (danes Šavna Peč 1) in se z ženo Uršulo in hčerko Ano preselil vanjo.³⁷ 15. marca 1893 so bile preostale posesti skupaj s staro doma-

³⁶ ZAC 1430, Osnovna šola Zidani Most.

³⁷ Okrajno sodišče Celje, Zemljiška knjiga Širje, vložek št. 103.

čijo prodane Jožefu in Mariji Oblak, Anton I. in Uršula pa sta pri njiju dobila pravico do preužitka.³⁸ Kmalu so se ravno v nekdanji Sovretovi hiši vnele saje in izbruhnil je požar, ki je uničil polovico vasi.³⁹ Šavno Peč je tako že drugič v stoletju prizadel hud požar: že leta 1824 je namreč vas v celoti pogorela.⁴⁰ S tem je nekdanja Sovretova domačija dokončno razpadla in zemljišča so bila razprodana. Ana Sovre je 22. oktobra 1897 od Oblakov odkupila precejšen del nekdanje Sovretove posesti.⁴¹ Leta 1899 se je omožila z Jurijem Mihaličem, čevljarjem iz Tuhelja na Hrvaškem.⁴² Zaživela sta v hiši v Šavni Peči – tam še vedno živijo Mihaliči, njuni potomci. Anin sin Anton Mihalič je napisal spomine na Šavno Peč, v katerih se posebej posveča družini Sovre in so bili, čeprav niso javno dostopni, dragocen vir tudi za ta članek; delno jih povzema Gantar.⁴³

Koga je Anton Sovre III. torej imel v družinskem krogu v svojem otroštvu? Na domačiji Sovre sta poleg njegovega očeta živela tudi teta po očetovi strani Ana in nekaj časa verjetno tudi še stric Blaž. Anton Sovre I. in Uršula, stara starša po očetu, sta bila v Sovretovih otroških letih še živa: Uršula je umrla 27. oktobra 1900, ko je bila slučajno na obisku pri svojem sinu v Krškem (gl. spodaj), Anton Sovre I. pa je bil gotovo živ še leta 1899, ob poroki svoje hčerke. Poleg njih je bila družina Antona Sovreta III. očitno v tesnih stikih tudi s stricem po materini strani, Jožefom Stergarškom, ki je bil boter Karlu (čeprav je bil krst v Celju!), Francu, Janezu in Baltazarju. Blizu jim je morala biti Katarina Ocepek, rojena Meke, ki je bila botra vsem otrokom razen Alojziji in Antonu III.; nazadnje je bila gostilničarka v Trbovljah.⁴⁴ Njen mož Jakob je nekaj časa delal na železnici;⁴⁵ morda je tam spoznal Antona II. in se je poznanstvo porodilo na tak način.

Vidimo lahko, da je Anton Sovre III. odraščal v zelo skromnih in težkih razmerah. Nekaj utrinkov iz teh let se je ohranilo tudi v anekdotah. Mihalič piše:

Sam mi je pripovedoval – ko je bil že univerzitetni profesor – da se spominja, kako je bilo, ko je že za silo racal, pa je prišel k hiši žnidar in [je] tudi njemu napravil rašovnate [raševinaste] hlače, pa da so bile tako trde, ko je prazne postavil na sredi hiše, [da] so same stale.

(Ustni vir: Ana Černuta Deželak, po Mihaličevih spominih.)

38 Prav tam, vložek št. 66.

39 Zdi se da je letnica 1898, ki jo navaja Gantar v »Rod in domačija«, prepozna; ali pa je Oblak zemljišča razprodal že pred požarom.

40 Ustni vir: Ana Černuta Deželak, po Mihaličevih spominih.

41 Okrajno sodišče Celje, Zemljiška knjiga Širje, vložek št. 108.

42 NAM, Poročna matična knjiga Marija Širje 1850–1900, 1899, 129.

43 Gantar, »Rod in domačija«.

44 NAM, Krstna matična knjiga Marija Širje 1850–1900, 1895, 99.

45 NAM, Krstna matična knjiga Celje-Sv. Danijel 1885–1894, 167.

Fran Brumen, Sovretov dijak na Ptujju, pa se je spominjal razrednega izleta na Kum:

Na ploščadi nad Savsko dolino smo se za hip ustavili. Odprl se nam je nepozaben razgled: Sava, ob njej proga ... On pa: »Poglejte tam doli, v tistem ovinku ob progi stoji mala čuvajnica, to je bil moj dom. Tu je moj oče opravljal službo železniškega čuvaja. Kadar sem prihajal na počitnice z Dunaja, sva z očetom ob progi kosila travo za našo sivko. Travnika nismo premogli,« je nostalgичno končal in opazil sem, da so se mu v očeh zabliskale solze. (Brumen, »Spomini na profesorja«)⁴⁶

Kljub temu je Sovre Šavno Peč tudi kasneje obiskoval in jo ohranil v lepem spominu. Kajetan Gantar, ki je bil kasneje Sovretov študent, piše, da na velikonočni ponedeljek Sovre ni imel predavanj (čeprav v socializmu to ni bil dela prost dan), ker ga je takrat zaradi spominov na praznovanja v Šavni Peči (zlasti na pokanje možnarjev in na karbid) popadla prevelika nostalgija.⁴⁷

V KRŠKEM

29. novembra 1896 se je Anton Sovre II. na delu hudo ponesrečil.⁴⁸ Ko se je umaknil eni lokomotivi, ga je na drugem tiru zbila druga. Na kraj nesreče je prišel zdravnik iz Radeč, ki mu je oskrbel hude poškodbe glave in ga odpravil v ljubljansko bolnišnico, kamor je Sovreta pospremil znanec Matevž Pečnik. Menda se je moral Pečnik posebej zavzeti za Sovreta, da so ga v ljubljanski bolnišnici sploh sprejeli. Zbudil naj bi se šele po tednu dni kome.⁴⁹ Po nesreči je bil invalidno upokojen.

24. januarja 1898 sta z ženo od Jožefa Kovačiča in Uršule, rojene Planinšek, kupila hišo na naslovu Krško 49 (danes Pod goro 3; gl. sliko 3).⁵⁰ Stavba naj bi bila potrebna obnove in je terjala precejšen vložek.⁵¹

46 Ko je Sovre študiral na Dunaju, je njegova družina sicer že stanovala v Krškem. Očitno je imel Anton II. še kot upokojeni železničar dogovor z železnicami, da lahko kosi ob progi.

47 Gantar, *Utrinki ugasilih sanj*, 203; *Prvi Sovretov večer*, Kajetan Gantar, 15–16.

48 *Rodoljub* 4, št. 23 (5. december 1896), 231; ustni vir: Ana Černuta Deželak, po Mihaličevih spominih.

49 Podatke o tej nezgodi bi gotovo vsebovale tudi matične knjige bolnikov za leto 1896 v fondu AS 424 Deželna civilna bolnica v Ljubljani, vendar je trenutni *Zakon o arhivskem gradivu, ki vsebuje osebne podatke o zdravljenju pacienta* tako drakonski, da je tudi do tako starega gradiva dostop praktično nemogoč.

50 Okrajno sodišče Krško, Zemljiška knjiga Krško, vložek št. 65.

51 Ustni vir: Ana Černuta Deželak, po Mihaličevih spominih.

Slika 3: Nekdanja hiša družine Sovre v Krškem; današnji lastniki več niso v sorodu z njimi. Nekdanji naslov 49, današnji Pod Goro 3. (Foto: Matic Kristan)

V Krškem je Anton III. začel obiskovati Ljudsko šolo Krško. Arhivsko gradivo iz tega obdobja, ki se je ohranilo, je za osnovno šolo v Vidmu, torej delu naselja na levem bregu Save, ne za kranjski del Krškega, kjer je živel Sovre; je pa Ljudska šola Krško izdajala izvestje.⁵² Tako vemo, da so v šolskem letu 1897/1898 obiskovali Anton Sovre prvi oddelek četrtega, zadnjega razreda, brat Franc prvi razred, brat Karel drugi razred, sestra Alojzija pa II. oddelek četrtega razreda. Glede na to, da je bila Sovretova hiša v Krškem formalno kupljena januarja, so verjetno v šolo vstopili med letom. Sovretova bodoča žena Albina Schöner (gl. spodaj) je v istem šolskem letu obiskovala III. razred – verjetno sta se spoznala že takrat. Anton, Albina in Karel so bili odlični učenci.

Hišo v Krškem sta po starših dedovali Alojzija in Ivanka in še naprej živeli tam, nato pa je s pogodbo o dosmrtnem preživljanju prešla na lastnike, ki več niso bili v sorodu s Sovretovimi. Sovreti na krškem pokopališču nimajo več nagrobnega obeležja; sodeč po iskalniku grobov na spletni strani Pokopališč Krško je zdaj na tem mestu grob družine Mlakar.⁵³

⁵² *Izvestje ljudske šole v Krškem 1897/1898.*

⁵³ Zahvaljujem se ge. Zali Ivačić iz Krškega, ki me je opozorila na ta podatek.

DIJAK (1898–1904)

Slovenska gimnazija v Celju (1898–1902)

Leta 1898 se je Sovre vpisal na slovensko nižjo gimnazijo v Celju. Pouk je potekal v še vedno ohranjeni stavbi na današnjem Muzejskem trgu 3. Slovenski gimnazijski oddelki so bili ustanovljeni šele malo pred tem, leta 1895, njihova ustanovitev pa je usodno zaznamovala vso Avstro-Ogrsko. Že ko so se slovenski oddelki v Celju pojavili v predlogu državnega proračuna, so vzplamtela nacionalna čustva širom monarhije, končna posledica je bil padec vladajoče koalicije kneza Windisch-Grätza.⁵⁴ Kako sporna je bila ta šola, priča že njeno uradno ime, ki je bilo bolj kot ne evfemizem: *Cesarsko-kraljevi samostojni gimnazijski razredi z nemško-slovenskim učnim jezikom v Celju*. Prvi predstojnik slovenskih oddelkov je bil profesor naravoslovnih predmetov Julij Głowacki (* 1846, † 1915), sicer priznan botanik,⁵⁵ ki je to funkcijo opravljal še, ko je Sovre obiskoval prvi letnik gimnazije. Nato ga je zamenjal Ivan Liskovnik, ki je poučeval grščino in nemščino.

Sovre je bil s sklepom učiteljskega kolektiva 5. decembra 1898 oproščen šolnine.⁵⁶ Konkretna utemeljitev za to nam sicer ni znana, saj ni najti evidenc šolnine oproščenih dijakov za semester, ko je začel obiskovati gimnazijo, v evidencah za kasnejše semestre pa je pri Sovretu navedeno le, da so bile njegove osebne razmere enake kot prej. Vendar lahko na podlagi utemeljitev pri drugih dijakih v tej evidenci sklepamo, da je bil šolnine oproščen zaradi števila otrok v družini in očetovega skromnega premoženja.⁵⁷

S šolskim letom 1898/1899 je torej Anton Sovre začel obiskovati 1. letnik gimnazije. Prvo leto je bival pri sestrični svojega očeta Elizabeti, rojeni Sovre, in njenem možu, cinkarniškem delavcu Antonu Korošču, na Kolodvorski ulici 5 (*Bahnhofgasse*; gl. sliko 4).⁵⁸ To je zgradba na današnji Prešernovi 4, kjer se trenutno v pritličju nahaja trgovina Ciciban. Spodnji del zgradbe je danes predrugačen do nerazpoznavnosti, vendar po pet stebričkov na fasadi pod zgornjimi okni izdaja, da gre za isto zgradbo. Koroščevi so bili sicer precej zanimiva družina. Mati Antona Korošča je bila sestrična Antona Martina Slomška. Antonov sin Mihael Korošec je bil ravnatelj Celjske hranilnice, Peter Lenče, Antonov vnuk po hčerki Frančiški, pa je bil prvi profesor farmakologije na Medicinski fakulteti v Ljubljani in ustanovitelj ter predstojnik Inštituta za farmakologijo v Ljubljani.⁵⁹

54 Za jednat pregled dogodkov gl. Cvirn, *Dunajski državni zbor* 2015, 146–48.

55 Breclj, Marijan: Głowacki, Julij (1846–1915). *Slovenska biografija*.

56 ZAC 845, I. gimnazija v Celju, TE 19, ov. 68. Glavni katalog samostojnih razredov 1898/1899, Z. 40.

57 Prav tam, TE 71, ov. 205. Sezname učencev, oproščenih šolnine.

58 Prav tam, TE 19, ov. 68. Glavni katalog samostojnih razredov 1898/1899, Z. 40.

59 Ustni vir: Ana Černuta Deželak, po Mihaličevih spominih.

Slika 4: Hiša na *Bahnhofgasse* 5, konec 19. stol. Detajl s poslovne razglednice krojača Jožefa Hočevarja. (Osrednja knjižnica Celje, Domoznanski oddelek, Gospodarstvo 4)

Naslednje leto je Sovre živel pri Jožefi Hodej na *Spitalgasse* 5 (danes Koce-nova), tretje leto pa na *Brunnengasse* 9 (danes Linhartova). Četrto leto je na-veden pri Mihaelu Pompetu v železniški čuvajnici št. 513, v Čretu pri Celju.⁶⁰ Domnevamo lahko, da je Sovre to bivališče dobil preko očetovih poznanstev na železnici. Čuvajnica št. 513 več ne stoji – skupaj s celotnim naseljem Čret je bila porušena najkasneje pri gradnji tovarne železniške postaje pri Celju. Stala na področju, kjer je danes zahodni razcep tirov.

Istega leta kot Sovre je na celjsko gimnazijo kot profesor prišel tudi kla-sični filolog Ivan Tertnik (* 1859, † 1941).⁶¹ Študiral je na Dunaju kot Kna-fljev štipendist in pa v Gradcu, kjer je promoviral z disertacijo o Seneki Mlajšem. Pred prihodom na celjsko gimnazijo je učil na mariborski gimna-ziji. V Celju je bil Tertnik v prvih treh letnikih Sovretov razrednik in učitelj latinščine, v prvem in drugem letniku tudi slovenščine. Prvi dve leti svojega

60 AS 1093, TE 204, list 63. Katastrski načrti železnice, občini Teharje in Grajski hrib.

61 O Tertniku gl. Hriberšek, »Prvi slovenski doktorji klasične filologije z graške univerze«, 34–39.

službovanja na celjski gimnaziji je bil tudi vodja gimnazijske učiteljske knjižnice.⁶² Tertnik je imel na Sovreta velik vpliv in ga je navdušil nad klasično filologijo, čeprav je bil, kot piše Gantar, Tertnik manj usmerjen v književnost kot Sovre.⁶³ Sovre se je Tertnika vedno rad spominjal. Kasneje mu je posvetil svoj prevod *Kralja Ojdipa* (1922), podaril pa mu je tudi unikaten izvod svoje čitanke *Lanx Saturra* (1928) s posvetilom: *I, liber, es testis, praeceptor sibi caro / quas habeat grates auctor adusque tuus* (»Pojdi, knjiga; priča si tega, kakšno hvaležnost ima še vedno tvoj avtor do svojega dragega učitelja«).⁶⁴

Pred začetkom šolskega leta 1901/1902 je Tertnik odšel v Ljubljano na II. državno gimnazijo.⁶⁵ Sovretov razrednik je postal Heinrich Vodnik, profesor matematike in naravoslovja, latinščino pa ga je v četrtem letniku učil Janez Fon, doma iz Loke pri Zidanem Mostu, torej iz istih koncev kot Sovre. Že v 1. in 2. letniku ga je poučeval nemščino, v 3. pa slovenščino. Fon je v Gradcu študiral klasično filologijo; leta 1907 je izdal slovenski slovar k 6. knjigi Cezarjevih *Comentarii de bello Gallico*.⁶⁶

Anton Sovre je bil nedvomno nadarjen dijak: po lastnih navedbah se je bil zmožen na pamet naučiti 20 strani Cicerona na dan. »Ni bilo fraze, ki je ne bi bil vedel,« se je spominjal kasneje. Ko je Tertnik učencem nekoč diktiral nemško besedilo, ki naj bi ga prevedli za domačo nalogo, ga je Sovre prevedel že vmes in nalogo oddal, ko je profesor končal z diktatom.⁶⁷ Je pa treba reči, da je tako pri latinščini, ki se jo je učil že od 1. letnika, kot pri stari grščini, ki jo je dobil na urnik šele v 3. letniku, sprva dosegal le drugo najvišjo oceno, 2 – pohvalno (*lobenswert*). Pri klasičnih jezikih je najvišjo oceno 1 – odlično (*vorzüglich*) v Celju dosegel šele v 2. semestru 4. letnika. V svojem zadnjem semestru v Celju se je na sploh močno izkazal, saj je imel vse predmete odlično. Na splošno se je njegova ocena spustila na 3 – zadovoljivo (*befriedigend*) le v 1. semestru 1. letnika pri geografiji, v 2. semestru 1. letnika pri matematiki in v prvih dveh letnikih pri telovadbi. Bolje mu je šla nemščina, pri kateri ni bil odličen le v 2. letniku. Ves čas v Celju je bil odličen pri verskem pouku, vendar se zdi, da pri duhovniku Antonu Cestniku, ki ga je vodil, ni bilo tako težko dobiti boljše ocene.⁶⁸ Navajam Sovretove končne ocene za predmete v nižji gimnaziji:

62 *Programm des k. k. Staats-Gymnasiums in Cilli 1898/1899, 1899/1900, 1900/1901.*

63 Gantar, Kajetan: Tertnik, Ivan (1859–1941). *Slovenska biografija.*

64 Hriberšek, »Sovretov prevod«, 44.

65 *Programm des k. k. Staats-Gymnasiums in Cilli 1901/1902, 49.*

66 Šlebinger, Janko: Fon, Ivan (sic) (1860–1912). *Slovenska biografija.*

67 Bartol, »Obisk pri slovenskem humanistu«.

68 Sodeč po ZAC 845 I. gimnazija v Celju, TE 20. Razredni katalog 1. samostojnega razreda 1898/1899.

Letnik	1. ⁶⁹		2. ⁷⁰		3. ⁷¹		4. ⁷²	
	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.
Semester	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.
Verouk	1	1	1	1	1	1	1	1
Latinščina	2	2	2	2	2	2	2	1
Grščina	—	—	—	—	2	2	2	1
Nemščina	1	1	2	2	1	1	1	1
Slovenščina	2	2	2	2	1	1	1	1
Geografija	3	1	1	1	2	1	1	1
Matematika	2	3	2	1	2	1	1	1
Naravoslovje	2	1	1	1	—	1	—	—
Fizika	—	—	—	—	2	—	1	1
Telovadba	3		3	3	2	2	1	1
Risanje	2	1	1	2	—	—	—	—

Ocene (od najvišje do najnižje): 1 – odlično (*vorzüglich*), 2 – pohvalno (*lobenswert*), 3 – zadovoljivo (*befriedigend*), 4 – zadostno (*genügend*), 5 – nezadostno (*nicht genügend*), 6 – popolnoma nezadostno (*ganz ungenügend*)

Državna gimnazija v Ljubljani (1902–1906)

Po zaključku četrtega letnika, ki je bil na slovenskem oddelku celjske gimnazije zadnji, je Sovre celjski gimnaziji 21. avgusta 1902 naznanil svoj prepis na II. državno gimnazijo v Ljubljani (predhodnico današnje Gimnazije Poljane),⁷³ ki je imela sicer nemški učni jezik. 80 % Sovretovih sošolcev je šolanje nadaljevalo na nemških oddelkih celjske gimnazije,⁷⁴ od tistih, ki ga niso, pa se ni nihče drug vpisal na II. ljubljansko gimnazijo. Morda se je Sovre odločil ravno za II. ljubljansko gimnazijo, ker je želel slediti Ivanu Tertniku. Tertnik sicer v Ljubljani ni bil več njegov razrednik, ga pa je večino časa učil klasična jezika. Sovretova razrednika sta bila v 5. in 6. razredu Oton Jauker, profesor nemščine, zemljepisa in zgodovine, v 7. in 8. razredu pa Ignacij Fajdiga, profesor matematike in prirodoslovja. Omeniti velja še, da je bil v tem času ravnatelj II. gimnazije v Ljubljani Fran Wiesthaler, najbolj znan kot začetnik največjega latinsko-slovenskega slovarja

Ker se niti glavni katalogi niti redovalnice II. državne gimnazije niso ohranili, Sovretovega konkretnega uspeha v višji gimnaziji ne poznamo. Na

69 ZAC 845 I. gimnazija v Celju, TE 19, ov. 68. Glavni katalog samostojnih razredov 1898/1899, Z. 40.

70 Prav tam, TE 20, ov. 72. Glavni katalog samostojnih razredov 1899/1900, Z. 23.

71 Prav tam, TE 21, ov. 75. Glavni katalog samostojnih razredov 1900/1901, Z. 20.

72 Prav tam, TE 22, ov. 78. Glavni katalog samostojnih razredov 1901/1902, Z. 17.

73 Prav tam, TE 22, ov. 78. Glavni katalog samostojnih razredov 1901/1902, Z. 17.

74 *Jahres-Bericht des k. k. Staatsgymnasiums in Cilli 1902/1903*, 59.

podlagi izvestij⁷⁵ lahko ugotovimo, da je bil Sovretov splošni uspeh na obeh gimnazijah odličen v vseh letnikih razen v sedmem.⁷⁶ Prav tako ne vemo, kje v Ljubljani je tačas bival.

Na tem mestu se v učni načrt, po katerem se je učil Anton Sovre, ne bi poglobljali. Zasnova pouka klasičnih jezikov v tem času je izčrpno prikazana v monografiji Mateja Hriberška,⁷⁷ specifični učni načrt v Sovretovih gimnazijskih letih pa je razviden iz relevantnih izvestij. Velja pa na podlagi slednjih izpostaviti individualno snov, ki jo je predelal Sovre kot dijak. Od 6. letnika dalje so se dijaki lahko odločali za osebno lektiro in Sovretove so bile sledeče: v 6. letniku Salustijeva *Katilinova zarota* in prvih 365 verzov 11. speva *Iliade*; v 7. letniku Ciceronov *Lelij o prijateljstvu* in Demostenova tretja *Filipika*; v 8. letniku pa Horacijeve *Pesmi (Carmina – skoraj vse, ki jih niso predelali že v šoli)* in pa Platonov *Gorgija*. Govorni nastopi so se začeli v 7. letniku: takrat je imel Sovre govorne nastope *Odkritja 15. in 16. stoletja in skozi njih nastali gospodarski prenosi* (v nemščini), *Die Ahnfrau* (v nemščini, o drami Franza Grillparzerja) in pa *Kosovo polje*.⁷⁸ V 8. letniku je imel nemški govorni nastop iz 1. dela *Fausta*.⁷⁹ Sovre je kot dijak začel tudi objavljati, in sicer je pod psevdonimom Miranov v *Slovenskem narodu* objavil dve kratki zgodbi: *Njena duša je zahrepenela po smrti*⁸⁰ in pa *Vzdrhtel je list*.⁸¹

ŠTUDENTSKA LETA (1906–1914)

Študij (1907–1912)

Sovre je po odsluženem enoletnem prostovoljnem vojaškem roku (1906–1907) z zimskim semestrom 1907 začel študirati na Filozofski fakulteti Univerze na Dunaju. Prvi semester je živel na *Laudongasse 9*, od letnega semestra 1908 dalje pa na *Florianigasse 10*. V zimskem semestru 1910 je bival v *Währinger Gürtel 17*. Iz prvih dveh stanovanj je imel do fakultete kakih deset minut peš, iz slednjega pa slabe pol ure.

Po vpisnicah (*Nationale*) dunajske univerze navajam njegov študijski predmetnik.

75 Izvestje c. kr. II. državne gimnazije v Ljubljani 1902/1903–1905/1906.

76 Prav tam, 1904/1905, 88.

77 Hriberšek, *Klasični jeziki v šolstvu*, 95–119.

78 Izvestje c. kr. II. državne gimnazije v Ljubljani 1904/1905, 54–55.

79 Prav tam, 1905/1906, 42.

80 *Slovenski narod* 38, št. 56 (9. marec 1905), 1.

81 Prav tam, št. 183 (11. avgust 1905), 1.

Predmet	Ur tedensko
<i>Zimski semester 1907 (I. semester)</i> ⁸²	
Nemška romantika (Jakob Minor)	5
Zgodovinska slovnica nemškega jezika (Hermann Jellinek)	3
Proseminar za nemško filologijo: vaje iz gotščine in stare visoke nemščine (Hermann Jellinek)	2
Uvod v homerske pesnitve (Paul Kretschmer)	3
Vaje iz latinske stilistike (Robert Kauer)	1

<i>Letni semester 1908 (I. semester)</i> ⁸³	
Literarna zgodovina helenizma (Hans von Arnim)	3
Interpretacija izbranih Perzijevih in Juvenalovih satir (Hans von Arnim)	2
Pedagogika higijene (Leo Burgerstein)	2
Pregled grške zgodovine (Adolf Wilhelm)	3

<i>Zimski semester 1908 (II. semester)</i> ⁸⁴	
Grška slovnica (Paul Kretschmer)	4
Grška skladnja (Hans von Arnim)	4
Etika, zgodovinski uvod (Friedrich Jodl)	4
Interpretacija izbranih pesmi Tibula in Propercija (Hans von Arnim)	2
Rimska metrika (Robert Kauer)	2

<i>Letni semester 1909 (III. semester)</i> ⁸⁵	
Zgodovina atiške dramatike (Hans von Arnim)	5
Grška slovnica (Paul Kretschmer)	4
Zgodovina klasične filologije	3
Državljska vojna med Cezarjem in Pompejem (Eugen Bormann)	5
Psihologija (Adolf Stöhr)	3

<i>Zimski semester 1909: ni študiral?</i> ⁸⁶	
---	--

82 UAW, *Nationale der philosophischen Fakultät* WS 1907/1908, 331.

83 Prav tam, SS 1908, 267.

84 UAW, *Nationale der philosophischen Fakultät*, WS 1908/1909, 320.

85 Prav tam, SS 1909, 262.

86 Prav tam, WS 1909/1910.

Letni semester 1910 (IV. semester) ⁸⁷	
Zgodovina balkanskih dežel v 11. in 12. stoletju (Josef Konstantin Jireček)	4
Interpretacija Lukrecijeve <i>De rerum natura</i> (Hans von Arnim)	2
Zgodovina grške lirike (Hans von Arnim)	3
Uvod v bizantinsko in novogrško filologijo (Paul Kretschmer)	3
Praktična srednješolska pedagogika (Wilhelm Jerusalem)	4

Zimski semester 1910 (V. semester) ⁸⁸	
Zgodovina rimske literature (Edmund Hauler)	4
Izbor iz Ovidijevih <i>Žalostink</i> (Edmund Hauler)	1
Uvod v homerske pesnitve (Paul Kretschmer)	3
Starocerkvenoslovanska slovnica (Václav Vondrák)	3
Đvorni ep (Hermann Jellinek)	
Goethe: Faust (Eduard Castle)	3
Psihologija (Wilhelm Jerusalem)	4

Sovreta je od profesorjev najbolj pritegnil grecist Hans von Arnim (* 1859, † 1931), ki je bil specializiran predvsem za antično filozofijo.⁸⁹ Ravno navdušenje nad Arnimom je botrovalo Sovretovi odločitvi, da se je specializiral za staro grščino; specialist za palimpseste Edmund Hauler (* 1859, † 1941),⁹⁰ ki je poučeval latinščino, se mu je namreč zdel dolgočasen.⁹¹ Prav tako so Arnimova predavanja o Lukrecijevem delu *De rerum natura* gotovo vplivala na Sovretovo kasnejšo odločitev, da je delo prevedel v slovenščino (1959).

V istem času kot Sovre je na Dunaju študiral tudi Fran Bradač. Skupaj sta poslušala več von Arnimovih predavanj: Literarno zgodovino helenizma, Interpretacijo izbranih satir Perzija in Juvenala, Interpretacijo izbranih pesmi Tibula in Propercija, Zgodovino atiške drame in Grško skladnjo. Prav tako ju je povezovalo društvo Slovenija, kjer sta bila oba dejavna v istem času; v letih 1908–1909, ko je bil Sovre podpredsednik oz. predsednik društva (gl. spodaj), je bil Bradač v društvenem odboru preglednik.⁹² Bradač, ki je bil sicer rojen istega leta kot Sovre, je začel študirati že v zimskem semestru 1905. Drugače kot Sovre, ki je za prvi semester študija potreboval dva semestra in v zimskem semestru 1909 morda sploh ni študiral, je Bradač napredoval redno in študij

87 Prav tam, SS 1910, 272.

88 UAW, Nationale der *philosophischen Fakultät* WS 1910/1911, 325.

89 *Osterreichisches Biographisches Lexikon; Deutsche Biographie*.

90 Prav tam.

91 Bartol, »Obisk pri slovenskem humanistu«.

92 *Omladina* 5, št. 8 (november 1908), *Razno*, 1; *Omladina* 6, št. 3 (junij 1909), 43.

zaključil v letnem semestru 1909. Zatem je še nekaj časa ostal na Dunaju kot kandidat za gimnazijskega profesorja. 18. septembra 1910 se je v dunajski župniji Rossau poročil z Boženo Ondráček, Čehinjo iz Kolina.⁹³ Še en Sovretov slovenski kolega na Dunaju je bil Marko Bajuk, stari oče nekdanjega predsednika slovenske vlade Andreja Bajuka. Na Dunaju je študiral v letih 1904–1909, in sicer klasično filologijo in glasbo.⁹⁴

Po petem semestru je Sovre študij nadaljeval na filozofski fakulteti v Gradcu.⁹⁵ Gotovo je bil dejavnik za opustitev študija na Dunaju nemški šovinizem. Sovre se je spominjal, da so s seminarjev odpravili Slované, Italijane in Jude, v Gradcu, kjer je bilo slušateljev manj, pa tudi zanje na seminar ni bilo tako težko priti.⁹⁶ Velja pa opozoriti tudi na finančne težave družine Sovre; študij na pregovorno dragem Dunaju je za starša sedmih otrok gotovo predstavljal veliko breme. Že avgusta 1904, ko je Sovre verjetno že razmišljal o študiju, vsi sinovi pa so se bližali služenju vojaškega roka, ki je gotovo vseeno predstavljalo določen strošek, je družina pri občinski hranilnici v Krškem vzela hipoteko za 1480 kron (zelo okvirno 10.000 današnjih evrov).⁹⁷ Savo Sovre je poznal anekdoto, ki ji sicer tudi sam ni popolnoma verjel, da naj bi Anton III. med nekim sporom glede študija na Dunaju celo napadel svojega očeta s sekiro. Verjetno je v tem vsaj neko zrno resnice, da je v družini zaradi študija mlajšega Antona prihajalo do napetosti.⁹⁸

Sovre se je kot študent v burnem času nacionalnih napetosti precej društveno angažiral tako na Dunaju kot v domačem Krškem. 19. decembra 1908 je na shodu v Krškem, čigar pobudnik je bil krški župan, govoril o dogodkih na dunajski in graški univerzi ter se zavzel za ustanovitev slovenske univerze v Ljubljani. Shod je sprejel resolucijo, v kateri je zahteval enakopravnost slovenskih študentov na nemških univerzah in ustanovitev slovenske univerze v Ljubljani. Pozval je občine in javne ter finančne zavode, naj financirajo dijakom podporo za študij v Pragi ali Krakovu. Prav tako je zahteval veljavnost na zagrebški univerzi opravljenih izpitov tudi v cislajtanski polovici Avstro-Ogrske in pa da stolico za slovanske jezike na dunajski univerzi zasede Slovan.⁹⁹

17. oktobra 1908 je bil Sovre izvoljen za podpredsednika društva slovenskih študentov na Dunaju Slovenija,¹⁰⁰ maja 1909 pa za njenega predsednika.

93 Poročna matična knjiga župnije Rossau 1908–1910, 268. Njegova poročna priča je bil Josef Vetešnik (priimek je češki), trgovec s knjigami.

94 Fink, Rok: Bajuk, Marko (1882–1961), *Slovenska biografija*.

95 Tudi Univerza v Gradcu hrani relevantne matične knjige, vendar so mi epidemiološke razmere preprečile načrtovani obisk njenega arhiva: ta del Sovretove biografije preostaja za kakšen drug prispevek.

96 Bartol, »Obisk pri slovenskem humanistu«.

97 Okrajno sodišče Krško, Zemljiška knjiga, vložek št. 65. Vse cene so preračunane na podlagi *Historischer Währungsrechner* na spletišču *Österreichische Nationalbank*.

98 Savo Sovre v Herek, *Sofra iz Šavne Peči*.

99 *Učiteljski tovariš* 49, št. 1 (2. januar 1909), 4.

100 *Omladina* 5, št. 8 (november 1908), *Razno*, 1.

Tudi to ga je povezovalo z Ivanom Tertnikom, ki je bil predsednik tega društva natanko 30 let prej, v letih 1878–1879. Sovretovo predsednikovanje društvu je sovpadlo s 40. obletnico njegovega obstoja 26. maja 1909. Ob tej priložnosti je bila na Dunaju proslava, na kateri je prvi imel govor Sovre.¹⁰¹ Obletnica je bila še enkrat obeležena 17. septembra zvečer, v okviru narodno-radikalnega shoda v Ljubljani; tudi na njej je prvi imel govor Sovre. Na tej proslavi sta bila navzoča tudi Ivan Hribar in Ivan Tavčar.¹⁰² Sovre je bil kot predsednik društva Slovenija tudi eden od podpisnikov poziva k bojkotu nemških univerz in vpisu na slovanske univerze Avstro-Ogrske (posebej na praško), ki so ga sprejela liberalna slovenska študentska društva 8. avgusta 1909 na Jesenicah in je bil 26. avgusta objavljen v več časopisih;¹⁰³ sam Sovre je študij vseeno nadaljeval na nemških univerzah. V času Sovretovega predsednikovanja je bilo objavljeno poročilo o delu društva Slovenija, ki je navajalo:

Delo »Slovenije« v letnem tečaju ni ravno presehalo pričakovanja. Kakor je zimski semester po obsežnosti in splošnem značaju primeren za intenzivno duševno delo, tako so topli tedni kratkega drugega poletja prikladnejši za gibanje v prosti naravi. Društveniki so prirejali redno večje ali manjše izlete vse nedelje in praznike in uživali dunajsko okolico.

(*Omladina* 6, št. 4 [julij 1909], *Razno*, 1)

V odboru društva, izvoljenem za leto 1910, Sovreta ni bilo več;¹⁰⁴ zdi se tudi, da v zimskem semestru 1909/1910 sploh ni študiral.

Sovre ni bil nikdar angažiran politik, se pa je vsaj v študentskih letih gibal v liberalnih krogih, kar nakazuje že njegova dejavnost v društvu *Slovenija*.¹⁰⁵ Še po prvi svetovni vojni je bil predsednik ptujskih Sokolov. Prav tako je Sovre poznal tudi Ivana Tavčarja (morda iz dejavnosti v *Sloveniji*, gl. zgoraj), ki je bil nenazadnje tudi častni meščan Krškega.¹⁰⁶ O njunem poznanstvu je ohranjena anekdota, da je Tavčar Sovretu nekoč dejal: »Sovre – v vas vse vre!«¹⁰⁷ Druga anekdota pravi, da je Albino v času, ko je Sovre študiral na Dunaju, pozval, naj ga že vendar pripravi do tega, da se bo pobril.¹⁰⁸

Očitno se je v Sovre v teh letih precej zanimal za Tolstoja. Leta 1908 je v dijaškem glasilu *Omladina* objavil kratek prispevek, v katerem je orisal in tudi kritiziral Tolstojev svetovni nazor;¹⁰⁹ to je bila Sovretova prva strokovna obja-

101 Prav tam, 6, št. 3 (junij 1909), 43–44.

102 Prav tam, 6, št. 10–11 (februar 1910), 158.

103 Tržaška *Edinost* 34, št. 239, 2; ljubljanski *Slovenski narod* 42, št. 194, 2; goriška *Soča* 34, št. 97, 2.

104 Prav tam, 7, št. 3–4, 52.

105 Katoliško usmerjeni slovenski študentje na Dunaju so imeli lastno društvo, Danico.

106 Boršnik, Marja: Tavčar, Ivan (1851–1923). *Slovenska biografija*.

107 Hriberšek, »Sovretov prevod«, 23; Harb, *Reportaža ob 120-letnici*.

108 Ustni vir: Kajetan Gantar.

109 Sovre, »Tolstojev svetovni nazor«.

va. Na to temo je imel tudi dve predavanji, prvo 11. marca 1911 na Dunaju v okviru Tolstojevega večera, ki ga je organiziralo društvo Slovenija,¹¹⁰ drugo pa 2. julija 1911 v Krškem na slavnostnem zborovanju ob 25-letnici tamkajšnjega Pedagoškega društva.¹¹¹

Klavzurni izpiti (1912–1913)

Sovre je v letih 1912–1913 na Univerzi v Gradcu opravljal klavzurne izpite iz klasične filologije.¹¹² Nanje se je prijavil 13. maja 1912.¹¹³ Že 20. maja je prejel temi za dve seminarski nalogi (*Hausarbeit*). Grecist Heinrich Schenk († 1859, † 1919)¹¹⁴ mu je naložil nemški prevod in komentar Ksenofontovih *Spominov na Sokrata (Memorabilia)* 3.12 (kjer Sokrat govori o telesni kondiciji) z uvodom o kompoziciji poglavij 1.1–3 istega Ksenofontovega dela. Richard Kukula (* 1862, Ljubljana; † 1919) je Sovretu za drugo nalogo določil literarnozgodovinsko razpravo v latinščini o dataciji in avtorstvu pesnitve *Krčmarica (Copa)* iz kompilacije *Vergilijev apendiks (Appendix Vergiliana)* skupaj z nemškim prevodom in latinskimi komentarjem. Schenk je 26. septembra nalogo iz Ksenofonta ocenil kot »precej zadovoljivo«. Pohvalil je Sovretovo temeljitost in neodvisno presojanje, je pa opozoril, da se je preveč zanašal na literaturo in premalo na vire. 27. septembra je Richard Kukula ocenil nalogo o *Krčmarici*: tudi on je izpostavil, da si je Sovre skušal ustvariti svoje lastno mnenje. »Njegove poti niso najbolj srečne in tudi od njegove latinščine bi bilo zaželenega kaj več,« je komentiral, vendar je nalogo vseeno ocenil z »zadostno«.¹¹⁵

Nadaljnje zadolžitve je Sovre prejel konec oktobra 1912. 25. oktobra sta mu bili pri Schenklu naloženi dve nalogi: literarnozgodovinska o življenju in delu tragika Sofokleja (ocene ni v mapi; morda Sovre naloge sploh ni predložil) in pa nemški prevod ter slovnični komentar Platonovega *Lahesa A–D*; slednja naloga je bila 2. novembra ocenjena z »zadostno«. 26. oktobra je Sovretu naložil dve nalogi Kukula. Prva naloga je bil latinski esej o življenju in delu rimskega komediografa Terencija, druga pa prevod iz Tacitovih *Analov*, in sicer del poglavij 15.39–41 (o velikem požaru v Rimu leta 64), in

110 *Omladina* 8, št. 2 (1911), 42–43.

111 *Slovenski narod* 46, št. 156 (10. julij 1911), 4.

112 Relevantno gradivo se nahaja v ZAMU pri gradivu za Sovretov diplomski izpit (ZAMU I, Filozofska fakulteta, Diplomski izpiti, TE 10, ov. 5.17); Univerza v Ljubljani je namreč ob Sovretovi prijavi na diplomski izpit (gl. spodaj) Univerzo v Gradcu zaprosila za gradivo v zvezi z njegovimi klavzurnimi izpiti, le-ta pa ji ga je poslala.

113 ZAMU I, Filozofska fakulteta, Diplomski izpiti, TE 10, ov. 5.17. Prošnja UL za gradivo na Univerzi v Gradcu. Prošnja sicer napačno navaja, da je Sovre klavzurne izpite v Gradcu opravljal v letih 1913–1914.

114 *Österreichisches Biographisches Lexikon*.

115 Prav tam.

komentiranje besedila v latinščini. Sovre je oceno prejel že 30. oktobra: v eseju o Terenciju se je Kukula posebej obregnil ob Sovretovo oznako Terencijeve komedije za »atelano« in rabo glagola *nubere* v pomenu »oženiti se« (klasični pomen glagola je »omožiti se«). Tudi v nalogi iz Tacita je opazil napake, vendar jo je označil kot bolj zadovoljivo od tiste iz Terencija. Podelil mu je oceno »še zadostno«, ampak »v pričakovanju, da bo ustni izpit izpadel bolje«.

Omenjeni ustni izpit iz latinščine in iz stare grščine je bil na vrsti 11. novembra 1912 ob 8⁰⁰. Schenkl mu je zastavil tri vprašanja iz stare grščine. Prvo je bilo prevod in pojasnitev Sofoklovega *Ajanta* 1–12; sledila so vprašanja iz skladnje in oblikoslovja. Sovre je na vprašanje odgovoril »precej zadovoljivo«. Drugo vprašanje je zadevalo temelje grške metrike s posebnim ozirom na jambski trimeter; tudi to je bilo ocenjeno s »precej zadovoljivo«. Za tretje vprašanje, razvoj grške dramatike, je Sovre prejel oceno nezadostno. Za latinski del izpita je bil izpraševalec Kukula; osnovno vprašanje je bila interpretacija Horacijeve *Stoletne pesmi* (*Carmen saeculare*), iz česar so izhajala nadaljnja vprašanja: rimski anali, γένοϋς sprevodnih pesmi, stara rimska božanstva in Horacijev lirični metrum. Nato je bil Sovre izprašan o Vergiliju: o njegovih domnevnih mladostnih delih (*Vergilijev apendiks*), o njegovem odnosu z Oktavijanom in o pesnitvi *Solata* (*Moretum*, iz *Vergilijevega apendiksa*). Nazadnje je dobil še slovnično-stilistična vprašanja na osnovi Plinijevega pisma 5.6 (opis vile Tuski za Domicija Apolinara). Kukula je svoj del izpita ocenil z besedami »deloma nezadostno, deloma še zadostno«.

Naslednja Sovretova obveznost je bil pregledni izpit iz nemščine, ki ga je opravljal 6. januarja 1913 ob 9⁰⁰. Izpraševalec je bil Bernhard Seuffert (* 1853, † 1938),¹¹⁶ v komisiji pa je bil tudi Kukula.¹¹⁷ Sovre je dobil sledeča vprašanja: nemške slovnice in slovarji, razlika med srednjo in novo visoko nemščino, preteritum, preglas in prevoj, tvorjenje futura, slovnični pomen naglasa, besedni red. Sledil je še del z vprašanji o književnosti, in sicer: tvorba verzov, ljudske pripovedke, Johann Fischart, renesančna dramatika 17. st., lirika v prvi polovici 18. st., *Sturm und Drang* in Schillerjev razvoj. Njegov uspeh je bil »s precej skromnimi izjemami popolnoma nezadostno«. Komisija je Sovreta napotila na naslednji rok. Očitno ga je na isti dan Matija Murko (* 1861, † 1952), slovenski slavist in komparativist,¹¹⁸ izprašal še slovenski jezik in literaturo. Sovreta je ocenil z »zadostno« in zapisal, da je rabil pravilen jezik, komisija pa je sklenila, da je Sovre usposobljen za poučevanje v slovenščini. Dokumentacije za Sovretovo ponavljanje izpita iz nemščine med navedenim gradivom Univerze v Ljubljani ni.

116 *Österreichisches Biographisches Lexikon*.

117 Podpisa predsedujočega komisiji mi ni uspelo razpoznati.

118 Glonar, Joža: Murko, Matija (1861–1952). *Slovenska biografija*.

Zadnji Sovretovi klavzurni izpiti v Gradcu so se zvrstili konec januarja: izpričano je, da je tiste dni bival v graškem hotelu Schimmel.¹¹⁹ 25. januarja 1913 je od Schenkla prejel dve ponavljani nalogi iz grške literarne zgodovine. Prva je bila prevod začetka 2. knjige Platonovega *Simpozija* in pa slovnično komentiranje odlomka; ocene za to nalogo ni najti. Druga je bila kratka nemška karakterizacija treh velikih antiških tragikov (Ajshila, Sofokleja in Evripida) s posebnim ozirom na njihove umetniške inovacije; izdelek je Schenkl 29. januarja zavrnil, ker ga je Sovre dobesedno prepisal iz Gercke-Nordenovega dela *Einführung in die Altertumswissenschaft* I. 25. januarja je Sovre prejel še dve nalogi za latinščino od Kukule. Prva naloga je bila latinska razprava o delu Plinija Mlajšega, druga pa prevod v nemščino in latinski komentar Horacijeve *Pesmi* 2.16. Kukula je 30. januarja nalogo o Pliniju Mlajšem ocenil kot »nezadostno tako v formalnem kot v vsebinskem oziru«, pri nalogi o Horaciju pa je prevod označil kot »zadosten«, komentar pa kot »mnogo preveč skop«. Za obe nalogi je Sovretu podelil skupno oceno »komaj zadostno«.

Sovre torej klavzure sicer ni opravil v celoti, se je pa uspel z izpiti kvalificirati za poučevanje slovenščine, nemščine in latinščine v vsej gimnaziji; staro grščino je lahko poučeval le v nižji gimnaziji. Vidimo lahko, da na univerzi ni bil tako uspešen kot v gimnaziji. Tudi sam je glede svojega akademskega uspeha v študentskih letih v kasnejšem intervjuju povedal: »Veš, – pa tega nikar ne zapiši – kot študent nisem bil bogve kako priden. Študiral sem ... zlasti spocetka morda bolj življenje kot pa predmete v predavalnicah.«¹²⁰ Njegove težave s študijem so sicer precej razumljive. Ne samo, da je bil precej dejaven v društvenem življenju, bil je tudi rezervni častnik in je v času študija sodeloval na dveh skoraj enomesečnih vojaških vajah; do časa, ko je opravljal klavzurne izpite, pa je nastopil še učiteljsko službo v Ljubljani in se študiju gotovo več ni mogel toliko posvečati.

DRUŽINA

Kot smo že omenili, je Sovre obiskoval isto osnovno šolo kot njegova bodoča žena Albina Schöner, ljudsko šolo v Krškem. Albina se je rodila 30. aprila 1888 trgovcu Ferdinandu in njegovi ženi Albini, rojeni Bömches.¹²¹ Verjetno sta se poznala že v osnovni šoli, zagotovo pa sta že bila v razmerju, ko je Sovre študiral na Dunaju.¹²² Poročila sta se med prvo svetovno vojno, 15. novembra 1914, ko je Sovre okreval od rane, prejete na fronti. Poročil ju je župnik in dekan Fran Schweiger, in sicer v Leskovcu pri Krškem. Poročni priči sta bila davčni

¹¹⁹ *Grazer Volksblatt* 46, št. 43 (28. januar 1913), 8.

¹²⁰ Bartol, »Obisk pri slovenskem humanistu«.

¹²¹ NAL, Krstna matična knjiga Leskovec pri Krškem 1874–1893, 190

¹²² Ustni vir: Kajetan Gantar.

nadupravitelj Rudolf Achtschin in posestnik Karel Stoviček. V času poroke je bil Albinin oče že pokojen.¹²³ Goriški časnik *Soča* je poroko proslavil v klasičnem duhu: »Himen. — Poročil se je gospod Anton Sovre, nam. gimnaz. učitelj na tukajšnji slovenski gimnaziji in c. in kr. poročnik v pehotnem polku št. 96., z gospico Albino Schöner iz Krškega. Na mnogo let!«¹²⁴

Albina Sovre je umrla 15. septembra 1968, pet let za Sovretom, v Ljubljani. Otrok nista imela. Omenimo lahko še, da je bil Albinin brat Ferdo Schöner (* 1892, † 1990)¹²⁵ klasično izobražen: leta 1912/1913 je končal I. državno gimnazijo v Ljubljani, kjer je bil njegov razrednik in učitelj latinščine Anton Dokler, klasični filolog, ki je najbolj poznan kot avtor še vedno aktualnega starogrško-slovenskega slovarja.¹²⁶

SOROJENCI IN NJIHOVA USODA

Na koncu se bo prispevek posvetil še Sovretovim sorojencem, posebej vojaščini njegovih bratov; vojaščina Antona Sovreta bo, kot že rečeno, obdelana v posebnem prispevku. Med prvo svetovno vojno je v avstro-ogrski vojski služilo vseh pet bratov Sovre. Najbolj izpovedni vir predstavljajo *Belohnungsanträge*, predlogi za odlikovanja, ki vsebujejo tudi utemeljitev z vojakovimi konkretnimi zaslugami. Pomembni so tudi vojaški uradni listi (*Verordnungsblätter*) in šematizmi (*Schematismus/Ranglisten*).

Zanimiv je tudi prispevek *Ponos domovine*, ki je bil najprej objavljen v časopisu *Slovenec* in kasneje še v *Amerikanskem Slovencu*.¹²⁷ Govori o družinah, pri katerih je bilo v vojski več sinov, med drugim tudi o družini Sovre.

Naj v zvezi s pripadnostjo enot dodam opombo, da so bile vse čete (teoretično po 250 mož) v avstro-ogrskem polku oštevilčene zaporedno, po štiri pa so pripadale istemu bataljonu (teoretično 1000 mož). 1.–4. četa so torej pripadale 1. bataljonu, 5.–8. četa 2. bataljonu itd.

Alojzija Sovre – Lojzka

Alojzija Sovre (* 3. maj 1884, Šavna Peč; † 23. junij 1966, Arto pri Sevnici)¹²⁸ je bila po poklicu šivilja.¹²⁹ Poleg Ivanke je podedovala hišo v Krškem.

123 NUK, Rokopisna zbirka, Zapuščina Antona Sovreta TE 2, ov. 1. Poročni list.

124 *Soča* 44, št. 72 (20. november 1914), 2; novico o Sovretovi poroki je objavil tudi ameriškoslovenski časopis *Glasnik*, sicer šele 1. januarja 1915 (letnik 15, št. 1, 6).

125 NAL, Krstna matična knjiga Leskovec pri Krškem 1873–1893, 257.

126 *Jahresbericht des k. k. I. Staatsgymnasiums zu Laibach 1912/1913*, 50.

127 *Slovenec* 42, št. 267 (21. november 1914), 8; *Amerikanski Slovenec* 24, št. 13 (12. januar 1915), 5.

128 NAM, Krstna matična knjiga Marija Širje 1850–1900, 220.

129 Ustni vir: Ana Černuta Deželak, po Mihaličevih spominih.

Karel Sovre

Karel (* 2. november 1888, Celje; † 10. oktober 1965, Ljubljana)¹³⁰ je leta 1908 postal učitelj v osnovni šoli Radeče.¹³¹ Med vojno je bil nadomestni rezervist v domačem 87. celjskem pehotnem polku. 23. oktobra 1914 je bil ranjen pri Novem Mistu/Nowem Miastu¹³² v Galiciji, torej verjetno le dober teden po svojem bratu Antonu in le kakih 10 km stran.¹³³ Takrat je pripadal 4. četi, torej 1. bataljonu. Hospitaliziran je bil v Zagorju.¹³⁴

1. februarja 1918 je bil Karel povišan v rezervnega poročnika.¹³⁵ Pri 5. četi (torej v 2. bataljonu) svojega polka je izpričan 2. avgusta 1918, ko je prispeval 30 kron (zelo okvirno 15 današnjih evrov) za slovensko šolo v Mariboru.¹³⁶ 14. oktobra 1918 je »za hrabro zadržanje pred sovražnikom« prejel vojaški zaslužni križec 3. stopnje z vojaško dekoradijo in meči.¹³⁷ Vojaška dekoradija je bila emajliran zelen venec med kraki križca, ki je označeval, da je bilo odlikovanje podeljeno v vojni in ne v času miru, miniaturni meči pa so se nosili na traku in so označevali, da je bilo odlikovanje podeljeno za zasluge v boju na fronti in ne v zaledju.¹³⁸ Ta zaslužni križec je edino znano Karlovo odlikovanje;¹³⁹ relevantni *Belohnungsantrag* se ni našel.

Po vojni je bil Karel premeščen na šolo v Slovenj Gradec.¹⁴⁰ Bil je prvi vodja leta 1932 ustanovljene Državne meščanske šole dr. Ivana Tavčarja v Škofji Loki. Na njenem čelu je ostal vse do okupacije in jo vodil še zatem, po drugi svetovni vojni.¹⁴¹

Franc Sovre

Franc (* 23. oktober 1890, Šavna Peč; † 1. februar 1967, Bokalce)¹⁴² je postal železniški uradnik. Med prvo svetovno vojno je pripadal železniškim enotam, ki so imele nalogo vzdrževati in obnavljati železniško omrežje za potrebe

130 NAM, Krstna matična knjiga Celje – Sv. Danijel 1885–1894, 167.

131 *Slovenski učitelj* 9, št. 10 (15. oktober 1908), 235.

132 Pri krajih v današnji Ukrajini navajam ukrajinsko ime poleg takrat uradnega poljskega imena. Za nasvet glede transkripcije ukrajinščine v slovenščino se zahvaljujem g. Primožu Lubeju z Univerze Ivana Franka v Lvovu.

133 *Učiteljski tovariš* 15, št. 12 (15. december 1914), 282.

134 *Nachrichten über Verwundete* št. 293 (15. februar 1915), 43.

135 *Ranglisten* 1918, 385.

136 *Straža* 10, št. 61 (2. avgust 1918), 4.

137 *Verordnungsblatt* 68, št. 182 (14. oktober 1918), 9392.

138 Car, *Junaki avstrijskih armad*, 25–26.

139 V *Ranglisten* 1918 (podatki popolnoma ažurirani za do 4. marca 1918), 755 je naveden še brez odlikovanj.

140 Še leta 1919 v Radečah – *Učiteljski tovariš* 59, št. 41 (8. oktober 1919), 4; leta 1922 v Slovenj Gradcu – *Pedagoški zbornik* 1922, 89.

141 *Jutro* 8, št. 85 (13. april 1932), 4; Elizabeta Eržen Podlipnik, historiat za fond ZAL ŠKL 271 *Državna meščanska šola Škofja Loka* na iskalniku SIRAnet.

142 NAM, Krstna matična knjiga Marija Širje, 1890, 49.

vojske. Izpričan je kot desetnik-titularni četovodja (*Korporal–titular Zügsfuhrer*) pri prvi četi prvega železniškega polka. Očitno je kot edini od bratov dobil zadolžitev v zaledju. Služil je »v pisarni«, kot namestnik računskega podčastnika in občasno po več mesecev kot polnopravni računski podčastnik. Nekaj časa je skrbel tudi za preskrbo vojakov s hrano. Zaradi neutrudnosti in sposobnosti je bil 8. avgusta 1915 predlagan za odlikovanje¹⁴³ in 5. oktobra 1915 je prejel Srebrni zaslužni križec na vojnem traku »v priznanje posebej skrbnega služenja pred sovražnikom« (in *Anerkennung besonders pflichttreuer Dienstleistung vor dem Feinde*).¹⁴⁴ Vojni trak je bil rdeče-bel trak, na katerem so se podeljevala odlikovanja za vojaške zasluge.¹⁴⁵

Franc Sovre se je poročil z učiteljico Rozo Morič. Zdi se, da je po vojni nekaj časa služboval v Ormožu in v Vuzenici.¹⁴⁶ Njegov sin Savo Sovre je bil akademski slikar: veja družine po Savotu se na splošno nagiba k umetnosti. Omeniti velja tudi, da je bil Savotov svak vplivni politik Joško Štrukelj, župan Nove Gorice.¹⁴⁷ Drugi Francev sin Dimitrij je bil profesor jezikoslovja na Univerzi v Stockholmu. Bil je pravi mitridat, saj naj bi obvladal več kot 20 jezikov.¹⁴⁸ V času smrti je Franc Sovre živel na Linhartovi 26.¹⁴⁹

Ivanka

Ivanka (* 4. avgust 1892, Šavna Peč; † 27. december 1976, Krško)¹⁵⁰ je bila notarska tajnica.¹⁵¹ Živela in umrla je v hiši svoje družine v Krškem.

Janez Sovre¹⁵²

Janez (* 1. april 1894, Šavna Peč; † 1. december 1944, Kozjansko)¹⁵³ je bil železniški uradnik kakor Franc. Njegova vojaščina je prav tako zanimiva kot vojaščina Antona Sovreta. Janez je bil v avstro-ogrsko vojsko vpoklican sredi avgusta 1914¹⁵⁴ in je služil v 17. ljubljanskem pehotnem polku. Vemo, da se je v 7. četi (torej 2. bataljonu) v času od 16. oktobra do 4. novembra 1914 boril

143 KA, MBA 102.639, 58. *Belohnungsantrag* Franca Sovreta za srebrni zaslužni križec.

144 *Verordnungsblatt* 65, št. 156 (5. oktober 1915), 3981.

145 Car, *Junaki avstrijskih armad*, 25.

146 Sodeč po tem, da se je v sin Savo rodil v Ormožu in potem osnovno šolo obiskoval v Vuzenici. Dobida, Karel: Sovrè, Savo (1928–2008). *Slovenska biografija*.

147 Kolenc in Kosovel, »Joško Štrukelj«, 65.

148 Ustni vir: Claudi Sovre.

149 Sprejemni listi pokopališča Žale, št. 189.

150 NAM, Krstna matična knjiga Marija Širje 1850–1900, 1892, 64.

151 Ustni vir: Ana Černuta Deželak, po Mihaličevih spominih.

152 Da je bil verjetno Janez in ne Ivan (slednje ime navaja *Sistory*) nakazuje ustni vir: Ana Černuta Deželak, po Mihaličevih spominih.

153 NAM, Krstna matična knjiga Marija Širje 1850–1900, 1894, 60.

154 KA, MBA 368.007, 510. *Belohnungsantrag* Janeza Sovreta za zlato medaljo za hrabrost navaja 12. avgust; KA, MBA 1,109.235–1,109.240, 1060. *Belohnungsantrag* Janeza Sovreta za drugo bronasto medaljo za hrabrost navaja 15. avgust.

pri Nyžnji Vovči/Wołczi Dolni, kjer sta bili sovražni strani vkopani zgolj 100 m druga od druge. Skupaj z rojakom Martinom Jankom, ki je bil doma iz Spodnje Straže pri Novem Mestu,¹⁵⁵ sta opravljala dolžnost kurirjev, včasih tudi med hudim sovražnikovim ognjem. Zaradi te zasluge sta bila 24. novembra 1914 predlagana za odlikovanje.¹⁵⁶ Poveljnik bataljona je sledeči dan na *Belohnungsantrag* glede Janeza pripisal še, da za bataljonsko poveljstvo opravlja ordonančno službo in da je tudi 23. novembra v kratkem času opravil svojo kurirsko zadolžitev, čeprav je nanj svoj ogenj usmerila strojnica in mu celo dvakrat preluknjala plašč in enkrat kapo. Janez je bil predlagan za srebrno medaljo za hrabrost 2. stopnje; prejel jo je 1. marca 1915.¹⁵⁷

Znova se je izkazal že v noči s 17. na 18. december 1914, med boji pri Jołłowi, znova v 2. bataljonu svojega pehotnega polka. Zaradi močnega sovražnega ognja se je enota skoraj zlomila; osebno je moral posredovati major Kolár, ki je zlasti z Janezovo pomočjo dosegel, da je enota vzdržala in se uspešno vkopala na svojem položaju. Zatem se je zopet izkazal kot kurir, saj je v sovražnem ognju pravočasno prenesel poročilo poveljstvu polka.¹⁵⁸ Zato je bil 28. decembra 1914 predlagan za odlikovanje; 29. decembra je bila za predlagano odlikovanje določena srebrna medalja za hrabrost 1. reda. Prejel jo je 24. aprila 1915.¹⁵⁹

20. julija 1915 je napredoval do čina četovodje (*Zugsführer*).¹⁶⁰ 3. septembra 1915 je kot poveljnik voda pri napadu na dvignjen teren vzhodno od Myškiva/Myszkowa v hudem boju zavzel strateško pomembno vzpetino in jo obranil pred več silovitimi ruskimi protinapadi, dokler ni prispela celotna četa. 28. septembra 1915 je bil predlagan celo za zlato medaljo za hrabrost, vendar so višje vojaške inštanice predlog znižale na le bronasto medaljo za hrabrost.¹⁶¹ Prejel jo je 29. decembra 1915.¹⁶²

Zaradi bolezní¹⁶³ je bil od 12. septembra do 9. novembra 1915 na bolniškem dopustu.¹⁶⁴ 30. januarja 1916 je izpričan kot aktivni četovodja, torej se je do takrat aktiviral (postal poklicni častnik), služil pa je kot »podčastnik za fronto« (*Unteroffizier hinter der Front*). Tega dne se je na severnem pobočju

155 Danes kraj brez samostojnega imena ob Cerkvi Marijinega vnebovzjetja: del naselij Drča, Dule, Podreber in Gaj.

156 KA, MBA 33.103, 16. *Belohnungsantrag* Janeza Sovreta za prvo srebrno medaljo za hrabrost 2. stopnje.

157 *Verordnungsblatt* 65, št. 32 (1. marec 1915), 677.

158 KA, MBA 95.821, 53. *Belohnungsantrag* Janeza Sovreta za srebrno medaljo za hrabrost 1. stopnje.

159 *Verordnungsblatt* 65, št. 56 (24. april 1915), 1162.

160 KA, MBA 368.007, 510. *Belohnungsantrag* Janeza Sovreta za drugo srebrno medaljo za hrabrost 2. stopnje.

161 Prav tam, 195.939, 145. *Belohnungsantrag* Janeza Sovreta za zlato medaljo za hrabrost.

162 *Verordnungsblatt* 65, št. 216 (29. december 1915), 5622.

163 KA, MBA 368.007, 510. *Belohnungsantrag* Janeza Sovreta za drugo srebrno medaljo za hrabrost 2. stopnje.

164 Prav tam, 1, 109.235–1, 109.240, 1060. *Belohnungsantrag* Janeza Sovreta za drugo bronasto medaljo za hrabrost.

Šmihela s še dvema pešakoma prostovoljno javil za patroljiranje. Odplazil se je k italijanskim položajem in tam slišal informacijo, da bo naslednjega večera prispela zamenjava. K Italijanom je vrgel še ročne granate in se nato med sovražnim ognjem vrnil nazaj k avstro-ogrskim položajem. Avstro-ogrška artilerija je nato lahko zmotila zamenjavo, za katero je izvedel. Zaradi te akcije je bil Janez 12. februarja predlagan še za drugo srebrno medaljo za hrabrost 2. stopnje. »Zelo hraber in v vseh ozirih zanesljiv podčastnik,« je na *Belohnungsantrag* pripisal predlagatelj.¹⁶⁵ Janez je bil odlikovan 27. julija 1916.¹⁶⁶ Druga podelitev istega odlikovanja se je zaznamovala s ploščico na traku.¹⁶⁷

Od 30. junija do 1. novembra 1916 je Janez zopet imel dopust.¹⁶⁸ Po vrnitvi je že nosil čin četovodje-titularnega narednika (*Zugsführer, Titularfeldwebel*) in je služil kot glavni podčastnik čete (*Dienstführer*). Izpričano je, da se je 6. novembra 1916 izkazal pri spopadu med patroljama na Monte Cucco. Gorá s tem imenom je mnogo: očitno gre za Monte Cucco di Pozze, ki leži ravno tam, kjer je v začetku novembra 1916 potekal odsek fronte med avstro-ogrsko 12. pehotno brigado, ki so ji pripadali trije bataljoni 17. pehotnega polka, in pa italijansko 9. skupino alpinov.¹⁶⁹ V zvezi s tem spopadom je bil Janez 4. februarja 1917 predlagan še za drugo bronasto medaljo za hrabrost.¹⁷⁰ Prejel jo je 17. oktobra 1917.¹⁷¹

Medalje za hrabrost so bile namenjene običajnim vojakom in podčastnikom: vseh stopenj skupaj je bilo podeljenih skoraj dva milijona.¹⁷² Tako Janezovih pet odlikovanj, čeprav so bile gotovo pridobljene z velikimi zaslugami, ni bilo tako prestižnih kot so bila odlikovanja, pridržana za častnike (*Signum laudis*, vojaški zaslužni križec, redovi). Le-te sta prejela Anton in Karel.

Skozi odlikovanja, ki jih je prejel v prvi svetovni vojni, se nam Janez Sovre kaže kot posebej drzna osebnost. V tej luči ni nenavadno, da se je med drugo svetovno vojno, v starosti že skoraj 50 let, pridružil partizanom. Življenje je izgubil 1. decembra 1944 na Kozjanskem, nedaleč od svojih rodni krajev. V času smrti je živel v Št. Vidu pri Ljubljani in bil poročen. Sicer za podrobnejše okoliščine njegove smrti očitno ni vedela niti njegova družina; pri njegovem vnosu v krstno knjigo je namreč navedeno, da kraj njegove smrti ni znan, datum pa je

165 KA, MBA 386.007. *Belohnungsantrag* Janeza Sovreta za drugo srebrno medaljo za hrabrost 2. stopnje.

166 *Verordnungsblatt* 66, št. 134 (27. julij 1916), 3783.

167 Car, *Junaki avstrijskih armad*, 126.

168 KA, MBA 1, 109.235–1, 109.240, 1060. *Belohnungsantrag* Janeza Sovreta za drugo bronasto medaljo za hrabrost.

169 Prim. ÖULK 1916/II, *Beilagen*: priloga 13, zemljevid *Lage auf den Hochflächen am 1. November 1916* in pa spletni zemljevid *outdooractive* na osnovi *OpenStreetMap*.

170 KA, MBA 1, 109.235–1, 109.240, 1060. *Belohnungsantrag* Janeza Sovreta za drugo bronasto medaljo za hrabrost.

171 *Verordnungsblatt* 67, št. 194 (17. oktober 1917), 7365.

172 Car, *Junaki avstrijskih armad*, 114, 127.

pavšalen (31. maj 1945).¹⁷³ Podatke o njegovi smrti je objavil šele Seznam žrtev 2. svetovne vojne Inštituta za novejšo zgodovino na portalu *Sistory*.

Baltazar Sovre – Bolček

Baltazar – Bolček (* 10. december 1895, Šavna Peč; † 22. december 1937, Sovjetska zveza)¹⁷⁴ je v šolskem letu 1911/1912 začel obiskovati V. razred višje realke v Ljubljani.¹⁷⁵ Bival je pri svojem stricu Blažu Sovretu in teti Mariji; vmes sta namreč prodala kmetijo pri Trbovljah in leta 1918 kupila hišo na Bernkerjevi ulici v Zeleni Jami (današnji naslov Bernekerjeva 22). Imela sta tudi rejenko Terezijo Fabjan (* 1901, † 1983), prvič poročeno Franko, drugič poročeno Javoršek.¹⁷⁶ Da je Baltazar živel pri stricu, izpričujejo spomini njegovega prijatelja Antona Suhadolca (* 1897, † 1983),¹⁷⁷ ki je prav tako živel v Zeleni Jami in se šolal na ljubljanski realki: obiskoval je letnik nižje od Baltazarja.

Leta 1914 je Baltazar maturiral; navedel je, da še ne ve, kaj bo po poklicu.¹⁷⁸ Zdi se, da je bil v vojsko vpoklican najbolj zgodaj konec leta 1914, saj ga članek *Ponos domovine* (gl. zgoraj) še ne omenja kot vojaka. 1. oktobra 1917 je Baltazar postal praporščak v rezervi pri cesarsko-kraljevem domobranstvu, in sicer pri 2. ljubljanskem polku gorskih strelcev (nekdanji 27. domobranski pehotni polk).¹⁷⁹ S 1. februarjem je bil povišan v rezervnega poročnika.¹⁸⁰ Ni znano, da bi prejel kakšno odlikovanje.¹⁸¹

Baltazar Sovre se ni nikdar vrnil domov. Njegova usoda ni bila znana niti njegovi družini¹⁸² niti Suhadolcu, čeprav slednji omenja, da sta se z Baltazarjem med vojno še nekajkrat srečala in si tudi dopisovala.¹⁸³ Šele v nedavno izdani knjigi *Nestajali netragom* objavljeni podatki kažejo, da je očitno padel v rusko ujetništvo in po vojni prostovoljno ostal v Sovjetski zvezi. Po podatkih iz sovjetskih arhivov je bil Baltazar 28. avgusta 1937, med velikimi stalinističnimi čistkami, katerih cilj je bilo tudi prebivalstvo jugoslovanskega porekla, prijet v Balti v Ukrajini (odeška oblast), kjer je živel. NKVD ga je decembra zaradi »vohunjenja, protisovjetske agitacije in propagande« obsodila na smrt. 22. decembra 1937 je bil ustreljen. Sovjetska zveza ga je leta 1989 rehabilitirala.¹⁸⁴

173 NAM, Krstna matična knjiga Marija Širje 1850–1900, 1894, 80.

174 Prav tam, 1895, 99. Za podatke o smrti gl. spodaj.

175 *Jahresbericht der Staats-Oberrealschule in Laibach* 1911/1912, 83.

176 Okrajno sodišče Ljubljana, Zemljiška knjiga Udmat, vložek št. 264; prim. Kragl, »Zelena Jama«, 163.

177 Suhadolc, *Spomini Antona Suhadolca*.

178 *Jahresbericht der Staats-Oberrealschule in Laibach* 1914/1915, 23.

179 *Verordnungsblatt für Landwehr* 48, št. 149 (17. september 1917), 2470.

180 Prav tam, 49, št. 48 (17. april 1918), 1319.

181 Vsaj do 1918 ne; v *Ranglisten der Landwehr* 1918 (podatki popolnoma ažurirani za do konca leta 1917), 380 je naveden brez odlikovanj.

182 Ustni vir: Ana Černuta Deželak, po Mihaličevih spominih.

183 Zasl. prof. dr. Anton Suhadolc, sin ga. Suhadolca, mi je potrdil, da ta korespondenca ni ohranjena.

184 Vujošević, *Nestajali netragom*, 255.

PO VOJNI

Anton Sovre je svoj študij klasične filologije zaključil šele po vojni, in sicer na Univerzi v Ljubljani. Po koncu študija v Gradcu mu je namreč ostal še določen »dolg«: ni imel formalnih kvalifikacij za poučevanje stare grščine v razredih višje gimnazije. Zato se je 22. julija 1924 na ljubljanski Filozofski fakulteti prijavil na diplomski izpit.¹⁸⁵ Predložil je klavzurno nalogo za staro grščino z naslovom *Platonova Apologija*; ocenil jo je Fran Bradač 15. oktobra 1924, in sicer z oceno 10. V okviru diplomskega izpita je Sovre opravil štiri ustne izpite; na vseh so komisijo sestavljali Vojeslav Mole, Ivan Lunjak, Fran Bradač in Karel Oštir. Prvi ustni izpit je imel 18. oktobra 1924 pri Bradaču, in sicer iz stare grščine. Prejel je tri vprašanja: Evripid, sofisti in pa prevod Evripidove *Medeje* 522–550; izpit je opravil z oceno 9 (prav dobro). Sovretovo klavzurno nalogo iz latinščine z naslovom *Cezar Augustus in njegov vpliv na rimsko slovstvo* je ocenil Ivan Lunjak 17. februarja 1925, in sicer z oceno 9; zlasti mu je očital, da je Sovre popolnoma prezrl Kornelija Gala. Sovre je 20. februarja 1925 opravil še tri ustne izpite. Za latinsko filologijo mu je Ivan Lunjak zastavil vprašanje iz kritike Horacijeve lirike, poleg tega pa mu je naložil skandiranje, prevod in interpretacijo Horacijevih *Carmina* 1.37.1.–12; Sovre je prejel oceno 9. Za rimske starožitnosti mu je Vojeslav Mole zastavil vprašanja: lari, penati in geniji; rimski tempelj; in pa ptujski spomeniki ter Mitrov kult. Sovre je zadnjo temo gotovo dobro obvladal, saj je bil prevajalec temeljnega arheološkega vodnika po Ptujju, ki ga je leta 1925 izdal Mihael Abramič.¹⁸⁶ Za ta izpit je prejel oceno 8 (prav dobro). Za latinsko primerjalno jezikoslovje pri Karlu Oštirju je prejel vprašanja θρίαμβος – *triumphus*; φοῖνος – *vinum*; italški narodi in jeziki; *Falernus* – *Fu-fl-unu*. Pri tem izpitu se je Sovre odrezal najslabše; izdelal ga je zgolj z oceno 6 (dobro). Z izpiti 20. februarja 1925 je Sovre opravil še zadnje študijske obveznosti in si tako naposled pridobil polne diplomske kvalifikacije.

V šolskih letih 1926/1927–1931/1932 je bil profesor na Klasični gimnaziji v Ljubljani (predhodnici današnje Gimnazije Jožeta Plečnika).¹⁸⁷ Latinščino je učil tudi kasnejšega arheologa in antičnega zgodovinarja Jožeta Kastelica (* 1913, † 2003),¹⁸⁸ razrednik pa je bil mdr. svetovno priznanemu fiziku Antonu Moljku (* 1916, † 1998), pa tudi Andreju Župančiču, sinu Otona Župančiča, in Antonu Nahtigalu, sinu slavista Rajka Nahtigala, kar ga je gotovo še dodatno povežalo s kulturniškimi in intelektualnimi krogi.¹⁸⁹ V 1. letniku je bil v njegovem razredu tudi Emil Auersperg (* 1916, † 2003), zadnji pripadnik

185 ZAMU I Filozofska fakulteta, Diplomski izpiti, TE 10, ov. 5.17.

186 Abramič, *Poetovio*.

187 Gl. tudi izvestja Klasične gimnazije za šolska leta 1929/1930–1932/1933; pred tem jih ni, saj so po 1918/1919 začasno nehala izhajati.

188 Hriberšek, »Sovretov prevod«, 44.

189 ZAL 184, Klasična gimnazija v Ljubljani, TE 15–16. *Glavni katalog 1926/1927–1928/1929*.

velikovaške veje plemiške rodbine Auersperg po moški liniji.¹⁹⁰ Vedènje mladega Auersperga sicer očitno ni bilo ravno plemiško. Bil je kaznovan zaradi pretepanja, nato pa je prejel še ukor zaradi »nedostojnega vedenja v cerkvi in motenja pouka«. Sovre je pri opombah o učencu na Auerspergovem matičnem listu posegel po precej ekspresivnih izrazih: v rubriki *Učenje* je navedel »deveta briga«, v rubriki *Splošno* pa: »Zelo nadarjen, razposajen, potrebuje krepke uzde, v jedru dober.« Auersperg letnika ni izdelal.¹⁹¹

Posebej zanimivo pa je, da je bil Sovre razrednik Zorki Bradač, kasneje priznani pianistki in pedagoginji, ki je bila tudi hči Frana Bradača, že omenjenega Sovretovega stanovskega kolega, ki je takrat že predaval klasično filologijo na Univerzi v Ljubljani. Zorka Bradač je napisala dvoje spominov in v prvem delu, *Neslutena moč ljubezni*, se spominja tudi Sovreta.

Naš razrednik je bil že omenjeni profesor Anton Sovre. Latinščino smo imeli sedem ur tedensko. V soboto je bil namreč tudi pouk, latinščino smo imeli ob torkih prvo in zadnjo, peto uro. Prvo uro smo na primer pisali šolsko nalogo, peto uro pa smo jo skorigirano že dobili nazaj. In že prva nagrada. Gospod profesor nam je dal kmalu na začetku prvega semestra pisati nalogo, sploh prvo šolsko nalogo, prevod iz slovenščine v latinščino. Kdor jo bo napisal popolnoma brez vsake najmanjše napake, dobi nagrado 5 dinarjev. Kmalu bi se mi zataknilo, ker sem napisala galina z enim l, potem pa sem k sreči popravila v gallino (kokoš). Dobila sem nagrado in še danes čuvam ta list, na katerem je z rdečim napisano: nagrada 5 dinarjev. Profesor Sovre je bil zelo zahteven učitelj, poleg tega sem imela doma še klasičnega filologa, papana. Lahko si potem predstavljate, da sem latinščino resnično obvladala. (Bradač, *Neslutena moč ljubezni*, 104–105)

Zadnjo trditev potrjuje podatek, da je Zorka Bradač pri latinščini v 2. letniku edina v razredu prejela oceno prav dobro.¹⁹² Sam Sovre jo je sicer v glavnih katalogih označeval kot »zelo nadarjeno«, »zamerljivo«, »nekoliko samoljubno« in pa »jezikavo«. Še bolj zanimiv pa je drugi del spominov Zorke Bradač, *Sijaj resnice*. V njej je objavila svojo spominsko knjigo, v katero so se ji vpisali med drugimi mnogi takratni osrednji kulturniki. Eden od njih je bil tudi Sovre, napisal pa ji je elegični distih v latinščini: *Quae tibi nunc roseam radians Aurora iuventam / collustrat, vitae nuntia nil placidae!* (»Kakšna žareča zora ti zdaj razsvetljuje rožnato mladost, znanilka prav nič mirnega življenja!«) Gre za besedno igro: ime Zorka je v latinščino prevedel z besedo *aurora*, »zora«. Sovre je elegičnemu distihu pripisal še posvetilo: »Dne 15. maja 1929, svoji pridni učenki v spomin napisal Anton Sovre«.¹⁹³

190 Mal, Josip: Auersperg. *Slovenska biografija*.

191 ZAL 184, Klasična gimnazija v Ljubljani, TE 15. Glavni katalog 1926/1927, št. 1.

192 ZAL 184, Klasična gimnazija v Ljubljani, TE 15. Glavni katalog 1927/1928.

193 Bradač, *Sijaj resnice*, 210–11.

V šolskih letih 1934/1935–1937/1938 je Sovre poučeval na II. državni realni gimnaziji (predhodnici današnje gimnazije Poljane), kjer je sam opravil višjo gimnazijo in kjer je že pred prvo svetovno vojno poučeval kot suplent.¹⁹⁴ V tem času se je s študijskim potovanjem po Grčiji 1. julija–24. avgusta 1936 pripravil na pisanje svojega najpomembnejšega zgodovinopisnega dela, *Starih Grkov*.¹⁹⁵

ZAKLJUČKI

Iz podatkov o Sovretovem izvoru je ključna ugotovitev, da se je še rodil v kmečki družini in v zelo težkih razmerah, vendar je v času njegove mladosti očetu družino uspelo gmotno dovolj preskrbeti, da je vsem otrokom omogočil dobro izobrazbo in vzpon iz delavskega v srednji razred.

Poudariti velja tudi to, da je bilo za življenjsko pot Antona III. gotovo ključno dejstvo, da so Sovretovi očitno cenili izobrazbo. Zgovorno je že to, da se je njegova teta Ana Sovre naučila brati, čeprav se ni nikoli šolala, in da se je samoiniciativno izučila za šiviljo.¹⁹⁶ Njegova starša pa sta bila kasneje pripravljena v izobrazbo tudi finančno veliko vložiti. Anton Sovre III. je bil torej rojen v okolje, spodbudno za njegove intelektualne sposobnosti in interese.

Življenjepisi Sovretovih sorojencev še dodatno potrjujejo to ugotovitev. Vsi razen Alojzije so opravljali intelektualne poklice: družina kmečkega izvora s skromnim premoženjem je dala univerzitetnega profesorja, ravnatelja, dva železniška uradnika in tajnico. Med prvo svetovno vojno so bili vsi Sovretovi bratje razen Janeza častniki, pa tudi Janez, ki je bil podčastnik, je bil kar petkrat odlikovan za hrabrost.

Matic Kristan
Univerza v Ljubljani
matic.kristan@gmail.com

BIBLIOGRAFIJA

Okrajšave arhivskih virov

AS – Arhiv Republike Slovenije

AUW – Archiv der Universität Wien

KA – Kriegsarchiv Wien

¹⁹⁴ *Izvestje II. državne realne gimnazije 1934/1935–1937/1938*.

¹⁹⁵ ZAL 186, Poljanska gimnazija v Ljubljani, Delovodnik 1934–1938 (TE 4), 1936, št. 795.

¹⁹⁶ Ustni vir: Ana Černuta Deželak, po Mihaličevih spominih.

NAL – Nadškofjski arhiv Ljubljana
 NAM – Nadškofjski arhiv Maribor
 NUK – Narodna in univerzitetna knjižnica, Rokopisna zbirka
 ZAC – Zgodovinski arhiv Celje
 ZAL – Zgodovinski arhiv Ljubljana
 ZAMU – Zgodovinski arhiv in muzej Univerze v Ljubljani

Avdiovizualni viri

Harb, Miran. *Reportaža »Anton Sovre« – ob 120-letnici rojstva*. Maribor: RTS, 2005.
 Herek, Boža in Bojan Herek. *Sofra iz Šavne Peči*. Laško: Vigred, 2005.

Elektronski viri

Family Search. <https://www.familysearch.org/> (obiskano 8. januar 2022)
 Poročna matična knjiga župnije Rossau 1908–1910. *Matricula*. data.matricula-online.eu/en/oesterreich/wien/09-rossau/02-19/?pg=1 (obiskano 8. januar 2022)
 Sprejemni listi pokopališča Žale (»Slovenia, Ljubljana, Funeral accounts, 1937–1970«), št. 189. (obiskano 8. januar 2022)
 Suhadolc, Anton. *Spomini Antona Suhadolca*. suhadolc.weebly.com/blog (obiskano 8. januar 2022)

Druga literatura

Abramič, Mihael. *Poetovio: vodnik po muzeju in stavbnih ostankih rimskega mesta*. Ptuj: Muzejsko društvo, 1925.
 Bartol, Vladimir. »Obisk pri slovenskem humanistu.« *Primorski dnevnik* 13.155, 30. junij 1957, 3.
 Bradač, Zorka. *Neslutena moč ljubezni*. Ljubljana: Forma 7, 2001.
 Bradač, Zorka. *Sijaj resnice*. Grosuplje: Mondena, 2005.
 Brumen, Fran. »Spomini na profesorja Sovreta.« V: Kajetan Gantar et al., ur., *Sovretov zbornik*, 17–18. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev, 1986.
 Car, Pavel. *Slovinci – junaki avstrijskih armad in njihova odlikovanja*. Ljubljana: Signum Laudis, 2017.
 Cvirn, Janez. *Dunajski državni zbor in Slovenci (1848–1918)*. Celje: Zgodovinsko društvo, 2015.
 Gantar, Kajetan. »Rod in domačija Antona Sovreta.« *Jezik in slovstvo* 27 (1981): 82–83.
 Gantar, Kajetan. *Utrinki ugaslih sanj*. Ljubljana: Slovenska matica, 2005.
 Hriberšek, Matej. *Klasični jeziki v slovenskem šolstvu 1848–1945*. Ljubljana: Založba ZRC SAZU, 2005.
 Hriberšek, Matej. »Prvi slovenski doktorji klasične filologije z graške univerze.« *Šolska kronika: zbornik za zgodovino šolstva in vzgoje* 29–53, št. 1–2 (2020): 23–80.
 Hriberšek, Matej. »Sovretov prevod Sofoklovega Kralja Ojdipa in njegova ustvarjalna leta na Ptuj.« V: Mira Petrovič, ur., *Anton Sovre in Ptuj*, 20–49. Ptuj: Knjižnica Ivana Potrča, 2019.
 Jakopin, Franc. »Slovenski priimek Sovrè.« *Jezik in slovstvo* 21 (1975/1976): 172–73.
 Kolenc, Petra in Blaž Kosovel. »Joško Štrukelj – karizmatični župan z vizijo. V spomin ob 10. obletnici smrti.« *Razpotja* 10 (2019): 64–70.
 Kragl, Viktor. »Zelena jama.« *Kronika slovenskih mest* 7 (1940): 158–225.
Österreich-Ungarns Letzter Krieg 1914–1918, V/2, Beilagen (ÖULK). Dunaj: Verlag der Militärwissenschaftlichen Mitteilungen, 1934.

- Pavlica, Hedvika, ur. *V Šavni Peči obujamo spomine: prvi Sovrétoev večer, 28. junija 1997*. Šavna Peč: samozaložba, 1997.
- Sovre, Anton. »Tolstojev svetovni nazor.« *Omladina* 5, št. 8 (1908): 124–26.
- Vujošević, Ubavka. *Nestajali netragom*. Beograd: Institut za savremenu istoriju, 2019.
- Žnidaršič-Žagar, Sabina. *Ora et labora – in molči ženska!* Ljubljana: Založba /*cf, 2000.

POVZETEK

Članek opisuje mladost in šolanje Antona Sovreta, kasneje znamenitega klasičnega filologa in prevajalca. Rodil se je v kmečki družini v Šavni Peči, kjer je tudi odrasel. Njegov oče je bil po železniški nesreči invalidsko upokojen in družina se je preselila v Krško. Nižjo gimnazijo je Sovre opravil v Celju, višjo pa v Ljubljani. Sprva je študiral na Dunaju, kjer je bil tudi predsednik društva slovenskih študentov Slovenija; kasneje je študiral v Gradcu. Leta 1912 se je prijavil h klavzurnim izpitom, ki pa mu jih ni uspelo opraviti v celoti. Med prvo svetovno vojno se je poročil z Albino Schöner. Diplomiral je šele leta 1925 z diplomskimi izpiti na Univerzi v Ljubljani. Članek povzema tudi življenjske poti Sovretovih sedmih sorojencev, skupaj z vojaško službo vseh njegovih petih bratov med prvo svetovno vojno.

Ključne besede: Sovre, klasična filologija, Šavna Peč, gimnazija, Univerza na Dunaju, Univerza v Gradcu, Univerza v Ljubljani, prva svetovna vojna

SUMMARY

Anton Sòvre and Anton Sovrè: A Long Journey to Classical Philology

The article describes the youth and education of Anton Sovre, who went on to become an eminent classical philologist and translator. He was born in a family of farmers in the village of Šavna Peč, where he also grew up. His father retired as an invalid after a railway accident and the family moved to the town of Krško. Sovre obtained lower secondary education in Celje and higher secondary education in Ljubljana. At first he studied at the University of Vienna, where he was also the president of *Slovenija*, a society of Slovene students; later on, he studied at the University of Graz. He applied for final exams in 1912, but failed to complete them in entirety. He married Albina Schöner during the First World War. He graduated as late as 1925 by taking graduation exams at the University of Ljubljana. In addition, the article summarises the lives of his seven siblings, including the military service of all of his five brothers during the First World War.

Keywords: Sovre, classical philology, Šavna Peč, gymnasium, University of Vienna, University of Graz, University of Ljubljana, First World War